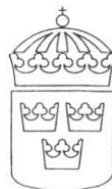

Riksdagens protokoll

1992/93:68

Torsdagen den 25 februari

Kl. 12.00 – 14.41

Protokoll
1992/93:68

1 § Avsägelse

Talmannen meddelade att *Lena Boström* (s) avsagt sig uppdraget att vara ledamot i lagutskottet.

Kammaren biföll denna avsägelse.

2 § Anmälan om kompletteringsval till lagutskottet

Talmannen meddelade att socialdemokratiska riksdagsgruppen på grund av uppkomna vakanser anmält *Hans Stenberg* som ledamot i lagutskottet efter *Lena Boström* och *Per Erik Granström* som suppleant i lagutskottet efter *Hans Stenberg*.

Talmannen förklarade valda till

ledamot i lagutskottet

Hans Stenberg (s)

suppleant i lagutskottet

Per Erik Granström (s)

3 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 19 februari.

4 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades

Proposition

1992/93:158 till utbildningsutskottet

5 § Svar på interpellation 1992/93:71 om barnomsorgen m.m.

Anf. 1 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Eva Zetterberg har ställt följande frågor till mig:

1. Tänker regeringen vidta några åtgärder mot besparingar som drabbar barn och ungdom före 1994?
2. På vilket sätt bevakar regeringen att barn med särskilda behov och invandrarbarn inte åsidosätts?
3. När tänker regeringen vidta åtgärder för full behovstäckning av barnomsorg?
4. När kommer lagen om rätt till barnomsorg?
5. Kommer barn till arbetslösa att omfattas av lagen?
6. Gäller Socialstyrelsens pedagogiska program oavsett hur stor en barngrupp är?
7. När kommer förslag om lika och låga barnomsorgsavgifter?
8. Hur skall det s.k. välfärdskontraktet mellan berörda kommuner och kommuninvånare finansieras?

Eva Zetterberg inleder sin interpellation med att konstatera att Sveriges ekonomi är dålig. På den punkten är vi helt överens. I den nyligen framlagda finansplanen redovisar regeringen hur vi genom ett omfattande sanerings- och förnyelsearbete åter vill skapa balans i svensk ekonomi och förutsättningar för ekonomisk tillväxt. Ett viktigt mål för regeringens ekonomiska politik är att efter 1980-talets misslyckanden åter lägga en stabil grund för en fortsatt välfärdspolitik.

Låt mig, fru talman, börja med att besvara Eva Zetterbergs frågor om barnomsorgen.

I regeringens budgetproposition redovisades att frågan om en utvidgad lagreglering av kommunernas ansvar på barnomsorgsområdet är under beredning. Detta sker med beaktande av de samhällsekonomiska effekterna. Regeringen kommer senare i vår att presentera ett förslag till en sådan lagreglering. Låt mig kort redovisa bakgrunden härtill.

Den föranleds i första hand av omläggningen av statsbidragen till kommunerna. Från årsskiftet har flera specialdestinerade statsbidrag, bl.a. till barnomsorg, avskaffats och ersatts av ett enda allmänt bidrag. Syftet är att ge kommunerna ökad frihet att utifrån varierande lokala förutsättningar utforma olika verksamheter.

I regel bör man kunna utgå från att det innebär en klar fördel att ersätta ett specialdestinerat bidrag med ett generellt. I vissa fall riskerar det emellertid leda till icke önskade eller avsedda effekter, t.ex. en neddragning av verksamheten. Detta problem framhölls särskilt av kommunalekonomiska kommittén i dess slutbetänkande (SOU 1991:98). Kommittén nämnde särskilt några områden.

Ett var kulturområdet. Regeringen beslutade mot den bakgrunden att de specialdestinerade statsbidragen skulle bibehållas på detta område.

Ett annat var barnomsorgsområdet. Om också detta specialdestinerade bidrag hade lämnats utanför statsbidragsreformen hade det inte varit möjligt att genomföra denna. Det beror på att det tidigare bidraget till barnomsorgen utgör en betydande del av det nya generella statsbidraget. Statsbidraget

till barnomsorgen lades därför in i det nya statsbidraget. Men mot bakgrund av den tveksamhet som fanns aviserade regeringen i den kommunalekonomiska propositionen (prop. 1991/92:150) att den skulle återkomma med ett förslag om utvidgad lagreglering på barnomsorgsområdet.

Kommunernas ansvar på barnomsorgsområdet regleras i socialtjänstlagen (1980:620). Med några undantag – förskola för sexåringar och barn med särskilda behov – är kommunernas skyldigheter vagt utformade i lagen. En orsak till detta är att statsmakterna tidigare också har styrt utvecklingen genom det specialdestinerade statsbidraget. När detta nu har bortfallit är det angeläget att i stället i socialtjänstlagen tydligare ange vilka skyldigheter kommunerna har.

Jag vill erinra om att riksdagen i samband med den stora ÄDEL-reformen på motsvarande sätt i socialtjänstlagen preciserade vilka skyldigheter kommunerna har när det gäller särskilda boendeformer för äldre.

En lagändring framstår som angelägen bl.a. med hänsyn till de snedvridande samhällsekonomiska effekter som det nya statsbidragssystemet annars kan ge upphov till. Regeringen har, såsom aviserades i regeringsförklaringen hösten 1992, låtit göra en samhällsekonomisk analys av det nya statsbidragssystemets effekter på barnomsorgsområdet. Den har utförts av professor Brita Schwarz vid Handelshögskolan i Stockholm.

Hon påvisar bl.a. att barnomsorgen, även då den är samhällsekonomiskt lönsam, med det nya statsbidragssystemet är klart olönsam från rent kommunalekonomisk synpunkt. Dessa effekter har påtalats också från flera andra håll.

Ett annat syfte med en lagändring är att klargöra att kommunerna är skyldiga att utbetala bidrag till dem som i enskild regi anordnar barnomsorg. De begränsningar för enskilda initiativ som tidigare fanns i statsbidragsbestämmelserna, den s.k. lex Pysslingen, avskaffades genom riksdagsbeslut hösten 1991. När nu statsbidragsbestämmelserna är borta är det angeläget att förhindra att liknande hinder återuppstår genom kommunala regleringar.

När det gäller frågan om möjligheterna för arbetslösa föräldrar att få behålla sin barnomsorgsplats ber jag att få återkomma när ett konkret lagförslag överlämnas till riksdagen. Låt mig dock i detta sammanhang nämna att jag under hösten 1992 har haft överläggningar med Kommunförbundet om bl.a. denna fråga. Som ett resultat av dessa överläggningar har förbundet i en skrivelse till regeringen ställt i utsikt att man skall bedriva en kampanj via förbundets länsavdelningar för att sprida goda exempel kring bl.a. olika former för att tillgodose barn till föräldralediga och arbetslösa med kontinuitet i kamratkontakterna.

Låt mig, innan jag går vidare med Eva Zetterbergs övriga frågor, erinra om att regeringen också har aviserat ett förslag om vårdnadsbidrag, lika för alla barn mellan ett och tre år. Ett förslag härom kommer att läggas fram när de samhällsekonomiska förutsättningarna så medger.

Fru talman! Enligt 35 § socialtjänstlagen får en kommun ta ut skäliga avgifter för olika tjänster inom det sociala området. Den enda formella begränsningen som i allmänhet finns är att avgifterna inte får överstiga självkostnaderna. Därtill finns, beträffande avgifter i äldreomsorgen, en särskild

bestämmelse som innebär att de äldre måste förbehållas tillräckliga medel för sina personliga behov.

Min uppfattning är att kommunerna även framgent själva bör avgöra vilka avgifter som skall tas ut för olika sociala tjänster. Jag utgår självfallet från att kommunerna då beaktar de intentioner som ligger i begreppet skäliga avgifter. Det vore exempelvis oacceptabelt om avgifterna inom barnomsorgen blev så höga att de i praktiken hindrade barnfamiljer från att utnyttja barnomsorg.

Socialstyrelsens pedagogiska program för förskolan är ett ramprogram, som gäller samtliga förskolor i landet, såväl daghem som deltidsgupper, och omfattar därmed alla barn i åldrarna upp till sju år. Syftet med programmet är att över hela landet åstadkomma en verksamhet av jämn och god kvalitet. Programmet anger inte i detalj barngruppernas storlek eller sammansättning.

Jag uppfattar därför Eva Zetterbergs fråga, om huruvida programmet gäller oavsett hur stora barngrupperna är, snarast som en fråga om huruvida det är möjligt att tillämpa detta program när barngrupperna blir större.

Det går inte att entydigt svara på den frågan. Erfarenheten visar att man genom att strukturera verksamheten mer och genom att ha bättre utbildad personal kan ha större barngrupper utan att det går ut över kvaliteten. Dock är kraven på personaltätheten större i områden med social problematik.

Även om det i allmänhet är acceptabelt med något större barngrupper än vad som tidigare var vanligt, är det uppenbart att det finns gränser för hur stora grupperna kan vara för att sociala och pedagogiska mål skall nås. Det finns därför anledning att noga följa och utvärdera utvecklingen. Det är en viktig uppgift för Socialstyrelsen både inom ramen för det uppdrag som jag strax skall återkomma till och i dess ordinarie verksamhet.

Den ökning av antalet barn i barngrupperna som har skett på senare år behöver alltså enligt min bedömning inte innebära någon kvalitetsförsämring. Utvecklingen ställer emellertid ökade krav på personalen. Det gör det bl.a. angeläget att skärpa utbildningskraven. Regeringen har mot bl.a. denna bakgrund i propositionen om den framtida högskoleutbildningen (prop. 1992/93:169) föreslagit en förlängning av förskolläro- och fritidspedagogutbildningen från 100 till 120 poäng.

Fru talman! Som jag tidigare har redovisat som svar på frågor här i kamraren har regeringen givit Socialstyrelsen i uppdrag att i samråd med Barnmiljörådet, Statens kulturråd och Statens ungdomsråd följa hur verksamheten för barn och ungdom utvecklas i ett antal kommuner och landsting. I uppdraget har särskilt lyfts fram behovet av att bevaka utvecklingen för invandrarbarn och andra barn med behov av särskilt stöd. Uppdragets första del – en bedömning av läget hösten 1992 – skall redovisas till regeringen den 1 mars i år. I avvaktan härpå är jag inte beredd att nu göra någon bedömning av hur eventuella besparingar kan ha påverkat verksamheten bland barn och ungdomar.

Slutligen tar Eva Zetterberg upp den idé som jag i olika sammanhang har framfört om att utveckla ett medborgarnas välfärdskontrakt. Eva Zetterberg frågar hur detta skall finansieras.

Låt mig först kortfattat redovisa tankarna bakom det jag har kallat välfärdskontraktet.

Sverige tillhör de länder i världen som har det högsta skatteuttaget. Det motiveras till stor del med att vi också har en avancerad välfärdspolitik. Likväl händer det alltför ofta att människor inte får det stöd de behöver. Många gånger uppstår en diskussion om vilket stöd de har rätt till och vart de skall vända sig när de inte får sina rättigheter tillgodosedda. Det är angeläget att medborgarna i Sverige upplever att de verkligen får valuta för skattepengarna.

Därför är det önskvärt att både noggrannare ange vilka rättigheter medborgarna har och att sätta press på stat, landsting och kommuner att verkligen leverera det som har utlovats. Det är innebörden av "välfärdskontraktet". Jag tycker att det är viktigt att medborgarna informeras om vilka rättigheter de har och inte minst vart de skall vända sig om dessa inte tillgodoses.

Tekniken har prövats i England och såvitt jag kan bedöma med stor framgång. Man talar där om ett "Citizens Charter" – medborgarkontrakt. De engelska erfarenheterna kan inte utan vidare överföras till svenska förhållanden, men de kan tjäna som inspirationskälla för att utveckla ett svenskt välfärdskontrakt.

Finansieringen av de sociala tjänsterna skall ske enligt samma principer som hittills. Jag förmodar att Eva Zetterberg med sin fråga snarast vill veta hur jag ser på kommunernas möjligheter att leva upp till gjorda och nya åtaganden i en kärv ekonomi.

Tveklöst ställer de ekonomiska förutsättningarna stora krav på kommunerna. Utan väl definierade mål och sociala rättigheter är risken stor att de leder till stora försämringar. Med tydliga mål och rättigheter för medborgarna – ett välfärdskontrakt – fokuseras intresset i stället på hur man genom ökad produktivitet och effektivitet kan nå målen.

Låt mig ge ett exempel. Hösten 1991 utfärdades en vårdgaranti. Landstingen åtog sig att inom i praktiken oförändrade ekonomiska ramar garantera operation eller behandling inom tre månader för tio vanliga diagnosgrupper. Det innebar att ett välfärdskontrakt upprättades på ett begränsat område. Genom förbättrad organisation och fungerande incitament för berörda enheter inom sjukvården har det målet nåtts. Det är ett belysande exempel på vad man kan uppnå genom att skärpa kraven på kommunerna.

Jag är medveten om att inte alla uppgifter kan lösas genom ökad effektivitet. Det är mot den bakgrunden handikappområdet kommer att tillföras nya resurser i samband med att den nya lagen genomförs. Men jag är, fru talman, samtidigt övertygad om att det finns mer att göra för att öka effektiviteten i välfärdspolitiken.

Anf. 2 EVA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Jag vill först säga tack till socialminister Bengt Westerberg för ett långt och utförligt svar på mina frågor om barnomsorg.

Däremot måste jag tillstå att jag är överraskad och besviken över att det långa svaret rymmer så litet av konkreta svar. Vissa av frågorna får över huvud taget inget svar.

Jag skall börja med frågan om Sveriges ekonomi. Vi är överens om beho-

vet av att minska Sveriges budgetunderskott och få en budget i balans. Men däremot tycks vi uppenbarligen vara helt oense om hur dessa besparingar skall ske. Som jag påpekade i min interpellation drabbar många av de besparingar som vi i dag tvingas göra i Sverige just människor som har dålig ekonomi. De drabbar arbetslösa, sjuka, barn och äldre. Det är detta som jag ifrågasätter. Om den borgerliga regeringen inte samtidigt underlät att bevara inkomster på områden som inte skulle drabba de grupper som har det sämst ställt i vårt land, skulle jag kunna förstå logiken. Men eftersom vi alla här vet att den borgerliga regeringen samtidigt har minskat möjligheterna att få in skatt på lyxprodukter – parfym, choklad, videor och en rad andra områden – har jag väldigt svårt att förstå talet om att besparingar skall bäras av alla.

Det är väldigt svårt för de människor som är arbetslösa i dag att känna solidaritet i fråga om besparingskrav, när man på motsvarande sätt låter bli att ta in inkomster som mycket väl går att ta in.

Av Bengt Westerbergs svar förstår jag att han helt och fullt står bakom regeringens politik i detta sammanhang, och jag beklagar det.

När det gäller frågan om att vidta åtgärder om besparingarna skulle visa sig drabba barn och ungdomar alltför hårt före 1994, är jag också besviken på den delen av svaret. I en tidigare debatt i januari med anledning av en interpellation av Sylvia Lindgren, svarade Bengt Westerberg att man från regeringens sida visst var beredd att vidta åtgärder om det skulle visa sig finnas alarmerande rapporter redan efter redovisningen i mars. Men av detta ser jag inte ett spår i detta svar. Det skall bli intressant att se regeringens rapport från de organ som har satts att bevaka detta. Men vi har redan i dag fått mycket tydliga signaler.

SKTF har gjort en undersökning som visar att sparbeloppet i 20 kommuner uppgår till 850 miljoner kronor. Och det finns sammanlagt ungefär 651 000 barn i barnomsorg av olika slag i Sverige. I genomsnitt har man sparat 7 600 kr per barn, inkl. skolans område.

Jag kan ta många exempel här i Stockholmsområdet, som jag känner väl till. I Nacka ser hela den förebyggande verksamheten för barnen ut att få stryka på foten. Det finns ett flertal andra exempel, men jag skall inte gå in i detalj på dem här.

Den andra frågan som jag tog upp gällde barn i behov av särskilt stöd och invandrarbarn. Socialministern har valt att inte ge något svar alls på den frågan innan utredningen är klar. Det finns väl även på detta område en rad signaler som vi redan i dag kan ta till oss för att se om vi kan göra något. Det är helt klart att personalen inom barnomsorgen har uppmärksammat detta, eftersom det särskilda stödet i form av resurspersoner, psykologer osv. i dag dras in. Det sker på många håll i vårt land.

Det finns en speciell fråga som jag har blivit uppmärksammat på och som gäller barn med behov av särskilt stöd och vad som händer på de daghem som har privatiserats. Vad händer med myndighetsutövningen? Vad händer med ett barn som går på ett privat dagis, där personalen blir orolig för att ett barn har blivit utsatt för sexuella övergrepp eller misshandel i hemmet? Hur går man vidare med det, Bengt Westerberg? Och vilka risker tar inte den personalen om den gör en anmälan? Man kanske inte får några fler föräldrar

att lämna sina barn på detta daghem. Jag tycker att detta är en fråga som över huvud taget inte särskilt har beaktats i privatiseringsdiskussionen.

Jag tog också upp frågan om behovstäckning, men jag fick inget svar alls. Regeringen anser uppenbarligen att behoven är tillgodosedda. Det är en bedömning som jag inte kan dela.

Jag vet inte om socialministern såg ett inslag i Rapport för någon månad sedan om en familj i Jämtland som ville ha barnomsorg. Familjen fick till svar att den inte kunde få barnomsorg men att den däremot kunde få socialbidrag.

Människor som vill arbeta får alltså till svar: Nej, du får inte arbeta. I stället kan du få bidrag för att du är hemma.

Det måste väl tyda på att behovet av barnomsorg inte är tillgodosett. Det finns fler exempel av den genren. Det kan gälla personer som i dag är arbetslösa. I Huddinge och i flera andra kommuner i länet har arbetslösa ensamstående kvinnor bett om att få barnomsorg. När de får ett arbete vill de ha barnet inskolat, så att de på ett bra sätt kan ta det erbjudna arbetet. Flera kvinnor har tvingats tacka nej till erbjudet arbete just på grund av att de inte fått barnomsorg. Resultatet är att en ond cirkel uppstått: Ingen barnomsorg betyder inget jobb, och inget jobb betyder ingen barnomsorg.

Jag kan alltså inte se annat än att behovet av barnomsorg i dag är långt ifrån täckt.

Så till frågan om lagen om barnomsorg. Jag får ett utförligt svar om bakgrunden till svårigheterna i detta avseende. Men återigen: inget datum och inget egentligt svar.

Jag vill avsluta den här första omgången med att fråga: Är det inte fråga om att inrätta en barnakut snarare än en bankakut i vårt land?

Anf. 3 SYLVIA LINDGREN (s):

Fru talman! Jag tycker att Bengt Westerberg vid många tillfällen uttryckt sig mycket klokt i sociala frågor. Men precis som Eva Zetterberg fick också jag när jag läste svaret en känsla av att steget är litet långt till den debatt som vi hade här för ungefär en månad sedan. Då sade Bengt Westerberg att storstäderna hade missgynnats när det gäller statsbidragssystemen. Han förklarade också att skattestoppet för kommunerna är en fråga som man senare får ta ställning till. Men kom ihåg, sade han, att det bara gäller för 1993.

Det är en sak att uttrycka sig klokt. Men det räcker inte, speciellt inte när man, som Bengt Westerberg gör, är i regeringsställning. Jag tycker att steget från ord till handling är långt. Det tycker jag att jag fått klart belägg för i och med det här interpellationssvaret.

Inte heller jag kan ur interpellationssvaret utläsa något direkt svar på Eva Zetterbergs fråga nr 1: Tänker regeringen vidta några åtgärder mot besparingar som drabbar barn och ungdom före 1994?

Däremot tycker jag mig se att man vill utöka kraven på kommunerna utan att ge några pengar. Till vilken hjälp, Bengt Westerberg, är lagregleringar om kommunernas ansvar på barnomsorgsområdet när man i praktiken nedrustar barnomsorgen? Det finns en mängd exempel i det sammanhanget: idrottsrörelsen, Vår teater, skolan, fritidsverksamheten, mellanstadieverksamheten, de allt större barngrupperna, de förändringar som sker via scha-

Prot. 1992/93:68
25 februari 1993

*Svar på
interpellationer*

bloniseringen av lokalersättningarna osv. Detta innebär många förändringar för barnen, som flyttas runt som små marionetter. De får byta både kamrater och personal. Den, ack, så viktiga trygghet som barndomen skall präglas av sätts ur spel.

Sedan måste jag på en annan punkt göra en kommentar till Bengt Westerbergs interpellationssvar. Det talas om landstingets vårdgaranti som utfärdades 1991. Men det är fel, Bengt Westerberg, att hävda att det här ägde rum inom i praktiken oförändrade ekonomiska ramar. Både stat och landsting satsade extra medel för att komma till rätta med de köproblemen, de proppar, som fanns inom sjukvården och som var ett steg när det gällde att införa vårdgarantin. I första hand handlade det om kranskräls- och starrsjukdomar.

Jag vet att staten sköt till 400 miljoner kronor till landstingen på detta område. Jag vet också att 400 miljoner kronor satsades på Försäkringskassan och AMS bl.a. för rehabiliteringsinsatser på nämnda område.

Stockholms läns landsting erhöll 67 miljoner kronor för 1991 och 83 miljoner kronor för 1992. Dessutom vet jag att man nu undersöker hur de här pengarna skall användas. Bl.a. vill man använda dem för psykiatrin. Det är nödvändiga incitament från staten, och man har också lyckats i det avseendet. Därför tycker jag att det är fel att nu jämföra detta med de lagregleringar som man vill ha vad gäller kommunerna. Inte ett ord sägs om att kommunerna skall få möjligheter, att de skall få hjälp från staten för att klara barnomsorgen. Det är därför som jag har en annan uppfattning.

Anf. 4 CHATRINE PÅLSSON (kds):

Fru talman! I en ekonomiskt svår situation är det av stor betydelse att man tar hänsyn till långsiktiga grundläggande synpunkter vid planering och prioritering. Viktigast av allt i barnomsorgen är att vi utgår från vad som är bäst för barnen. Det kan ingen avgöra bättre än barnens föräldrar. Alla barn är inte lika. Därför är det så oerhört angeläget med valfrihet på barnomsorgens område. Den hittills förda familjepolitiken har tyvärr inte gett utrymme för detta.

Därför är det positivt att Bengt Westerberg i sitt interpellationssvar understryker att det skall införas ett vårdnadsbidrag som är lika för alla barn i åldern 1–3 år, vilket innebär att familjerna i framtiden kan avgöra om denna vårdlön skall användas till kommunal barnomsorg, familjehem, kooperativ etc. Den ena föräldern kan också välja att vara hemma på hel- eller deltid. Eller också jobbar kanske båda deltid. Jag är övertygad om att en sådan valfrihetsreform kommer att vara positiv för alla småbarnsföräldrar.

Fru talman! En annan fråga som socialministern tar upp i sitt interpellationssvar är frågan om en barnomsorgslag. Som jag ser saken måste vi vara restriktiva med tvångslagar för kommunerna. Vi måste se till att kommunernas självbestämmande inte tas ifrån dem. Det finns många duktiga och mycket duktiga och kompetenta politiker i kommunerna. Det är där och av dem som prioriteringarna skall göras. Det är också viktigt att vi är observanta på att de grupper som saknar rättighetslagar inte ställs utanför samhällets stöd. Det går inte heller att stifta en barnomsorgslag om verklig valfrihet för småbarnsföräldrar inte finns. Därför måste i så fall vårdnadsbidrag och en barnomsorgslag införas samtidigt.

Vidare sade socialministern i sitt interpellationssvar att han ville lyfta fram vikten av att vi levererar vad medborgarna vill ha. Det vill jag också mycket kraftigt understryka. En klar majoritet av svenska folket föredrar någon form av vårdnadsersättning. Det har olika undersökningar och rapporter visat. Det är därför min förhoppning, fru talman, att man även på detta område vill gå medborgarna till mötes och att det så snart som möjligt kommer ett förslag från regeringen om införandet av ett vårdnadsbidrag.

Anf. 5 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! För att börja med den sista frågan vill jag säga att jag meddelat i budgetpropositionen, och jag upprepar detta nu, att det kommer ett förslag så snart de samhällsekonomiska förutsättningarna medger. Min bedömning är att ett vårdnadsbidrag är en reform som kostar en hel del pengar. De pengarna finns, dess värre, inte för närvarande. Förhoppningsvis utvecklas ekonomin positivt, så att vi får möjligheter att lägga fram ett förslag här.

Litet annorlunda förhåller det sig med barnomsorgen, därför att barnomsorgen – det framgick av ett tidigare exempel – är en viktig förutsättning för att t.ex. ensamstående kvinnor eller småbarnsföräldrar som lever ihop över huvud taget skall kunna försörja sig. Därför är det nödvändigt att det finns barnomsorg för alla.

Jag talade om ändringar i socialtjänstlagen där det skall klargöras att kommunerna skall ha skyldighet att tillhandahålla barnomsorg. Ett syfte med detta är naturligtvis att uppnå full behovstäckning, ett mål som regeringen redan i sin första regeringsförklaring har ställt sig bakom. Så nog har Eva Zetterberg fått svar på den frågan genom mitt interpellationssvar.

Eva Zetterberg och Sylvia Lindgren tar också upp en rad frågor som inte aktualiserats i framställda interpellation. Således har jag heller inte kommenterat dessa frågor. Det gäller det kommunala skattestoppet, statsbidragen till storstäder och mycket annat. Dessa saker kan också diskuteras i den här interpellationsdebatten. Men jag tycker att redan de åtta frågor som Eva Zetterberg ställt till mig är tillräckligt. Sylvia Lindgren är dock välkommen att ställa andra frågor till mig. Jag svarar gärna på dem också.

Eva Zetterberg lutade sig i mångt och mycket i sin kritik mot SKTF:s rapport. Det finns säkert en hel del uppgifter i den rapporten som är riktiga och som det finns skäl att ta fasta på. Men några uppgifter i den här rapporten är så uppseendeväckande att jag har bett medarbetare ringa runt för att kontrollera om uppgifterna är korrekta eller inte. Det gäller t.ex. påståenden om att man i Stockholm och Göteborg har minskat resurserna för barn med särskilda behov. Det gäller också påståenden om att man i Norrköping skulle ha barngrupper med bara 1,7 anställda. Dessa uppgifter är felaktiga.

Det är inte sant att resurserna i t.ex. Stockholm har minskats. Tvärtom har man ökat resurserna till barn med särskilda behov. I Norrköping finns det inget exempel på barngrupper med bara 1,7 anställda, i varje fall inte i förskolan. Beträffande fritidsverksamheten vågar jag inte svära på hur det är.

Det råder inget tvivel i varje fall beträffande den artikel i Dagens Nyheter som SKTF:s ordförande Sture Nordh nyligen skrev. I artikeln har han härdragit och ibland kanske felaktigt återgivit en del av de uppgifter som inhämtats från SKTF:s sida.

En hel del saker sker när det gäller barn med särskilda behov. Jag har tidigare i riksdagen redovisat det projekt, Barn i fokus, som bedrivs av Socialstyrelsen med särskilt anvisade medel. Syftet är just att dra i gång ett antal projekt som kan bli goda förebilder på olika håll i landet för hur man möter särskilt utsatta barn. Det här projektet bedrivs för närvarande med stor framgång. Vi hoppas att det skall ge konkreta resultat ute i landet. Det är ett treårigt projekt. Man är nu inne på det andra året.

Eva Zetterberg tog också upp frågan om barn till arbetslösa föräldrar. Jag har tidigare i en debatt här i riksdagen besvarat samma fråga. Jag konstaterade då att det är min bestämda uppfattning att också de barn som börjat i barnomsorgen och vars föräldrar blir arbetslösa bör få fortsätta. De behöver kanske inte barnomsorg hela dagen. Men en stor del av dagen är det rimligt att de får sådan. Såvitt jag förstår var det också Kommunförbundets uppfattning i de överläggningar som vi hade i höstas. Det är bakgrunden till det initiativ som jag beskrivit i mitt interpellationssvar, dvs. att man skall låta Kommunförbundets länsavdelningar visa upp hur bra modeller kan skapas när det gäller att erbjuda också de här barnen barnomsorg.

Sedan var Eva Zetterberg besviken över att jag inte angett något datum för när vår proposition läggs fram. Jag är ledsen att jag inte kan ange ett exakt datum. Men denna vår kan jag i alla fall säga att propositionen kommer att läggas fram. Det är en ganska god tidsprecisering. Vi på Socialdepartementet arbetar för närvarande med propositionen. Det är alltså fråga om månader innan jag kan redovisa den för riksdagen.

Sylvia Lindgren sade att det pågår en nedrustning av barnomsorgen. Jag delar inte riktigt den uppfattningen. Det sker förvisso stora förändringar inom barnomsorgen. Vidare är det sant att en av förändringarna är att barngrupperna nu blir större än vad de var för några år sedan. Då var målet att det skulle vara 15 barn i varje grupp. I dag finns det ofta betydligt fler barn i en grupp. Det kan vara upp till 20 barn i en grupp. Undantagsvis är det t.o.m. fler än 20 barn. Denna utveckling tycker jag att det finns stor anledning att analysera med avseende på effekterna. Men den forskning som finns, bl.a. den som utförts av Gunni Kärrby i Göteborg, visar att detta med stora barngrupper inte nödvändigtvis innebär att man gör avkall på kvaliteten. Det undantag som Gunni Kärrby nämner är områden med en särskild social problematik. I andra områden kan man mycket väl ha större barngrupper, under förutsättning att det finns väl utbildad personal och att verksamheten struktureras bättre.

Detta är bakgrunden, som jag sagt, till den förlängning av förskollärarytbildningen som regeringen nyligen har lagt fram förslag om till riksdagen.

Så en kommentar till frågan om vi skall ta några initiativ före 1994. Ja, det är självklart att vi, om Socialstyrelsens rapport skulle peka på att en alarmerande utveckling är på gång – jag talar då om en mera systematisk genomgång där man inte bara lutar sig mot tidningsartiklar – är beredda att ta initiativ redan nu. Men mitt svar till Eva Zetterberg var att jag vill avvakta Socialstyrelsens rapport, som kommer nästa vecka, innan jag svarar på frågan om det nu är aktuellt med speciella initiativ från regeringens sida.

Fru talman! Jag skall börja med den sista frågan. Det var bra att socialministern korrigerade på den punkten och sade att regeringen är villig att vidta åtgärder före 1994 om det skulle visa sig nödvändigt. Sedan kan vi diskutera i vilka situationer det kan vara nödvändigt.

*Svar på
interpellationer*

Vad gäller SKTF:s rapport vill jag säga att jag också skall kontrollera den information som där ges. Jag har i alla fall inte hittills fått belägg för att uppgifterna i rapporten skulle vara falska eller felaktiga. Naturligtvis är det viktigt att kontrollera dessa fakta.

Så till frågan om barn till arbetslösa och deras rätt till barnomsorg eller inte och om barn till föräldralediga. Här tycker jag att Bengt Westerberg kommer litet väl lindrigt undan. Naturligtvis är det bra med kampanjer och att lyfta fram goda exempel. Men här i Stockholm och i många andra kommuner räknar man ihop de barn som inte går på dagis på heltid. Tre eller fyra barn kan dela på en plats. Om flera barn delar på en plats tycker kanske föräldrarna inte att det är lämpligt att ett barn går mellan kl. 06.30 och 10.00 och de övriga som delar på platsen mellan kl. 10.00 och 13.00. Något barn behöver kanske omsorg mellan kl. 17.00 och 19.00. Jag skulle tro att de allra flesta vill att barnen går mellan kl. 09.00 och 12.00 eller mellan kl. 12.00 och 15.00 osv.

Naturligtvis innebär detta en belastning för det dagis där de här barnen är inskrivna. Därför kan det vara svårt att genomföra detta på ett bra sätt.

Också barngruppernas storlek vill jag kommentera. Jag tror också att man med bättre utbildad personal på många håll kan klara större grupper. Jag tror inte att det är en självskriven regel att det skall vara ett visst antal barn och ett visst antal anställda. Men av Bengt Westerbergs svar att döma kan det vara hur många barn som helst och att det ändå inte uppstår några problem. Det ifrågasätter jag. Men sedan får vi kontrollera om siffrorna i Norrköping stämmer eller inte.

Redan i dag finns det dock väldigt stora barngrupper i Stockholmsområdet. Det innebär svårigheter för den pedagogiska verksamheten.

I frågan om avgifter säger Bengt Westerberg att avgiften inte skall vara ett hinder för att ha barn i barnomsorg. Men hur stämmer då detta med regeringens uttalade vilja att lägga sig i exempelvis Kammarrättens beslut om mellanstadiefritis? Man har ju diskuterat att införa en avgift om 3 000 kr för mellanstadieelever. Statsministern har gått ut och sagt att om Kammarrätten ålägger kommunerna att hålla med barnomsorg för mellanstadiebarn, överväger man från regeringens sida att ändra socialtjänstlagen. Det är också rätt härresande.

Till slut: Frågan om barnomsorgen hör ihop med kommunernas ekonomi. Man kan inte, som socialministern säger, ställa ökade krav på kommunerna samtidigt som man så att säga slår undan benen för kommunerna, vilka vill ge en bra barnomsorg.

Fru talman! Jag blev något förvånad när Bengt Westerberg sade att jag tog upp andra frågor. Skattestoppet och statsbidragen nämndes.

Men Eva Zetterbergs första fråga var: Tänker regeringen vidta några åt-

gärder mot besparingar som drabbar barn och ungdomar före 1994? Jag tycker att nämnda saker mycket klart inryms i den frågan. Efter Bengt Westerbergs öppningar i den tidigare interpellationsdebatten tycker jag att ställda fråga verkligen hör hemma i den här debatten. Pengar och kommunernas ekonomi är ju det som i mångt och mycket styr barnomsorgen. Det är också de frågorna som vi diskuterar här.

Bengt Westerberg höll heller inte med mig i fråga om nedrustningen inom barnomsorgen. Mitt resonemang bygger på dels de indikationer jag får när jag läser tidningar, dels indikationer från kommunerna och socialdistrikten. Inte minst gäller det indikationer som jag får från mitt eget bostadsområde. Jag bor i Dalen, strax söder om Stockholm, och där är de här problemen stora. Man drar in bidragen till idrottsrörelser. Man drar både ner och in verksamheter för skolor, fritidshem och mellanstadieverksamhet. Dessutom förändras spelreglerna inom barnomsorgen. Jag kan inte se detta som något annat än just en nedrustning.

I anvisningar till anordnare av enskild barnomsorg, där barnomsorgspong nu utgår, ställs inga krav på att anordnaren skall uppge pedagogisk inriktning för verksamheten. Man behöver t.ex. inte följa Socialstyrelsens pedagogiska program.

Man har också frångått kravet för enskilda anordnare på hur stora ytor barnomsorgslokaler skall ha. Om man drar ut frågan till sin spets betyder detta att det får vara hur många barn som helst på hur liten yta som helst. Man ställer inte heller några krav på pedagogiskt utbildad personal för att driva enskild barnomsorg.

Detta sammantaget tycker jag faktiskt visar att kvaliteten inom verksamheten är av underordnad betydelse för den borgerliga majoriteten. Då är min fråga till Bengt Westerberg om det här också stämmer överens med Bengt Westerbergs syn.

Anf. 8 CHATRINE PÅLSSON (kds):

Fru talman! Först några ord till Eva Zetterberg. Jag uppskattar mycket det engagemang som Eva Zetterberg känner för barnomsorgen. Jag uppskattar också det engagemang som man känner för att det skall vara god kvalitet. Jag tycker att det är viktigt att verkligen lyfta fram de barn som far illa.

Samtidigt har vi ideologiskt helt annan syn på hur man skall bemöta det här. Vi kristdemokrater är säkra på att föräldrarna är oändligt viktiga för barnen och hela barnens situation. Som jag sade tidigare är barn olika och behöver alltså barnomsorgsformer i olika utsträckning. Därför tror jag ändå att vi måste lyfta fram föräldrarnas roll i hela barnomsorgen.

Barnomsorg och även föräldraledighet för arbetslösa föräldrar tycker jag är en sak som kommunerna själva får bedöma. Det är så olika situation i kommuner. Jag kan inte förstå varför kommunerna alltid skall komma i en så dålig dager när man talar om detta. Det verkar som om kommunpolitikerna inte förstår någonting. Men de är kompetenta och duktiga. Vi måste ha tilltro till dem och låta dem fatta besluten.

Så till socialministerns uttalande när det gäller vårdlönen. Jag tycker att det känns väldigt bra. Jag är ingen ekonom, men jag känner många som är duktiga på att räkna. Jag skall åtminstone göra allt från min lilla obetydelse-

fulla horisont för att försöka få fram siffror. Det är viktigt att vi gör en rättvis bedömning och att vi öppnar möjligheter för olika alternativ. Det är hela regeringens andemening i den framtida välfärdspolitiken.

Prot. 1992/93:68
25 februari 1993

*Svar på
interpellationer*

Anf. 9 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Låt mig börja med Sylvia Lindgren den här gången. Hon säger att hon blev förvånad över mitt svar. De svar jag lämnat i tidigare interpellationsdebatter gäller fortfarande. Därför tycker jag att jag inte behöver upprepa dem vid varje interpellationsdebatt jag har här. Jag koncentrerar mig i stället på de frågor som ställs. Det tycker jag är en rimlig princip. För säkerhets skull vill jag understryka att det jag sade i den förra interpellationsdebatten fortfarande gäller, så slipper jag gå igenom alla de punkterna.

Sylvia Lindgren nämnde att man drar ner bidrag och sparar på olika sätt i kommunerna. Det är alldeles riktigt. Kommunerna liksom enskilda, företag och hela samhället har i dag mycket stora ekonomiska problem. Då måste man prioritera och dra ned på några områden för att få över resurser på andra områden. Då kan det naturligtvis vara riktigt att låta t.ex. idrottsrörelsen drabbas genom att man inte med kommunal personal kan hålla anläggningar öppna lika lång tid som man har kunnat göra tidigare.

Jag tycker att det är rimligt att man i ett sådant läge faktiskt ställer sig frågan: Hur skall vi bära oss åt för att hålla hockeyrinken, fotbollsplanen eller vad det nu kan vara fråga om öppen lika lång tid som tidigare men med hälften så stora ekonomiska resurser? Det är mycket möjligt att föreningar och enskilda kan ställa upp och göra insatser för att t.ex. på detta område se till att det inte blir någon standardförsämring. Jag tycker inte att det är orimligt att man på det sättet försöker få människor och organisationer att ställa upp för att klara en svår ekonomisk situation.

Sylvia Lindgren tog sedan upp frågan om kvalitetskravet, krav på utbildning och erfarenhet inom barnomsorgen. Faktum är att det enda område där vi har ställt krav på utbildning och erfarenhet var enskild barnomsorg så länge vi hade statsbidrag till enskild barnomsorg. Men på den kommunala barnomsorgen har det inte ställts några som helst kvalitetskrav. I den lag som vi nu håller på att förbereda är det vår avsikt att ställa samma kvalitetskrav på kommunal barnomsorg som vi hittills har ställt på enskild barnomsorg. Det behövs någon form av kvalifikation. Jag tycker att det rimliga är att man i lagstiftningen, precis som vi gjorde i fråga om enskild barnomsorg, talar om vilka krav som ställs på utbildning och erfarenhet hos den personal som skall verka inom barnomsorgen.

Däremot tycker jag att det är att gå för långt om statsmakterna skall ha synpunkter på hur stora ytor det skall vara, hur lokalen skall vara utformad, hur höga toaletterna skall vara osv. Detta tror jag att man med varm hand kan överlåta åt kommunpolitiker och föräldrar att bevaka för att se till att det blir på rimligt sätt.

Eva Zetterberg tog upp det här med barnomsorg för arbetslösa, och även Chatrine Pålsson var inne på den frågan. Jag vill gärna säga att jag tyvärr inte tycker som Chatrine Pålsson, att man riktigt kan lita på kommunerna på den punkten. Väldigt många kommuner i landet – det handlar om många tiotal kommuner, kanske hälften av landets kommuner – har infört regler

som innebär att barn till arbetslösa inte får vara på dagis. Då bortser man just från barnens bästa, det som Chatrine Pålsson underströk i sitt första inlägg.

För barn som har varit på dagis under ett eller flera år, har sina kamrater där och är vana att få träffa sina fröknar eller i bästa fall manliga förskollärare på dagis, är det naturligtvis viktigt med kontinuiteten i dessa kontakter, så att det inte blir ett avbrott på ett eller två år och att de sedan skall fortsätta med verksamheten. Därför är det oerhört angeläget att dessa barn får gå kvar på dagis, även om man ibland av ekonomiska skäl något måste korta den tid som de skall vara där. Så jag tycker att denna fråga är viktig. Jag återkommer som sagt till den frågan i samband med det förslag som vi skall redovisa senare i vår.

Eva Zetterberg sade att hon fick det intrycket av mitt svar att barngrupperna kunde vara hur stora som helst. Det är väl inte riktigt det intrycket man får om man läser vad jag faktiskt sade i mitt interpellationssvar. Jag sade där att även om det i allmänhet är acceptabelt med något större barngrupper än vad som tidigare var vanligt, är det uppenbart att det finns gränser för hur stora grupperna kan vara för att sociala och pedagogiska mål skall nås. Det är någonting helt annat än det Eva Zetterberg påstod.

Sedan kom Eva Zetterberg tillbaka, som i många tidigare debatter, till mellanstadieverksamheten i Stockholm. Jag förstår att Eva Zetterberg är personligt berörd av detta och därför tycker att det är en viktig fråga. Det tycker jag också, även om jag ännu inte är personligt berörd av den. Förslaget om en avgift på 3 000 kr var ett tjänstemannaförslag. Det har aldrig varit politiskt förankrat och är över huvud taget inte aktuellt i Stockholm. Jag tycker inte det finns anledning att diskutera det nu. Ansvarsfulla kommunalpolitiker reagerade när uppgiften kom ut och sade att man aldrig kommer att genomföra förslaget. Det kommer alltså inte att bli sådana avgifter, utan betydligt blygsammare.

Statsministern har talat om vad man skulle kunna göra för förändringar i lagen, om kammarrätten skulle tolka socialtjänstlagen så att man inte får lägga upp fritidsverksamheten på det sätt som gjorts i Stockholm inom ramen för skolan. Jag delar hans uppfattning på den punkten. Om lagen skall tolkas så att det är omöjligt, dvs. att man måste ha fristående fritidsverksamhet på det sätt som vi hittills har haft, då tycker jag också att det är motiverat att ändra socialtjänstlagen. På den punkten finns det inga som helst delade meningar mellan mig och statsministern.

Till sist, fru talman, vill jag understryka att jag självfallet delar Chatrine Pålssons uppfattning – jag tror att det också gäller Sylvia Lindgren och Eva Zetterberg – att föräldrarna och familjen är viktiga. Detta är inte en politisk fråga där vi behöver ha några motsättningar. Men det jag möjligen ibland reagerar emot när Chatrine Pålsson och andra företrädare för kds talar om detta är att ni aldrig riktigt erkänner att också dagis faktiskt är bra för barnen, att det är mycket hög kvalitet på svenska dagis och att dagis är viktiga för att framför allt kvinnor skall få möjlighet att förvärvsarbeta.

Därför är det viktigt att se till att det finns dagis för de föräldrar som vill ha det. Detta är bakgrunden till att jag tycker att det är angeläget, och regeringen står bakom den uppfattningen, att vi får en utvidgad lagreglering på det här området.

Talmannen anmälde att Sylvia Lindgren och Chatrine Pålsson anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare inlägg.

Prot. 1992/93:68
25 februari 1993

*Svar på
interpellationer*

Anf. 10 EVA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Jag undrar: Var går Bengt Westerbergs gräns för gruppstorleken inom barnomsorgen? Jag kunde tydligt läsa i svaret att det finns en gräns, men Bengt Westerberg vill inte tala om för oss var gränsen går. Därav drog jag den slutsats som jag nämnde tidigare.

Jag vill ta upp frågan om avgifter igen. Visst har det sagts att förslaget om 3 000 kr i fritidsavgift på mellanstadiet var en tjänstemannaprodukt. Men redan i fråga om barnomsorg för förskolebarn i Stockholms län finns det nivåer som är klart oacceptabla: exempelvis i Solna 3 000 kr för ett barn. I Nacka höjde man nyligen avgiften med 40 %. En ensamstående förälder skulle alltså inte ha råd att arbeta heltid längre utan övervägde att ta emot erbjudet deltidarbete och arbeta halvtid för att slippa högre dagisavgifter. Det går alltså inte att blunda för att avgifterna är ett klart hinder för en hel del föräldrar.

När det gäller att erbjuda arbetslösa dagisplats för sina barn finns det naturligtvis olika former för detta. Det går att genomföra på ett bra sätt. Men i dag kan det vara svårt för personal och barn att se detta som värdefullt. Det finns problem, även där man erbjuder dagis. Det är svårt att få det att fungera med tider, då fler barn skall dela på en plats utan att störa barngruppen i övrigt.

Slutligen vill jag ta upp frågan om familjen, som också Chatrine Pålsson tog upp. Jag tror att familjen är viktig för alla. Det är ju ingen partifråga. Det är inget parti som har ensamrätt på att vilja värna barn och familjer. Däremot har vi olika idéer om familjepolitikens utformande. Jag kan inte se någon som helst motsättning mellan att stärka familjen, stärka föräldrarnas möjligheter att vara mer tillsammans med sina barn, och rätt till en bra barnomsorg. Det ligger ingen konflikt i detta. Det går att göra båda delarna, och det måste man göra.

Jag undrar varför Chatrine Pålsson är så engagerad i kommunernas rätt att få avgöra om de skall erbjuda barnomsorg för barn till arbetslösa. Annars talar man om valfrihet för föräldrar. Varför skulle inte kommunerna kunna åläggas denna skyldighet, medan föräldrarna får avgöra om de behöver sådan barnomsorg eller inte?

Fru talman! Till sist vill jag bara instämma i det som Sylvia Lindgren tog upp och understryka detta. Det går inte att diskutera barnomsorg och liknande frågor isolerat utan att se till kommunernas möjligheter att på ett seriöst sätt bedriva barnomsorg, att värna både om att ge så många som möjligt plats och om att ge en god kvalitet i barnomsorgen. Detta går inte att genomföra, när man samtidigt minskar statsbidragen och på andra sätt gör det omöjligt för kommunerna att bedriva en bra barnomsorg. Därför vill jag gärna skicka med detta till regeringen: Fundera på en barnakut i stället för eller tillsammans med en bankakut!

Anf. 11 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Eva Zetterberg frågade var gränsen går, om den går vid 18, 19, 20, 21 eller 22 barn. Jag kan inte svara på den frågan. Man måste pröva

sig fram för att se hur grupperna fungerar. Det finns i dag barngrupper med 18 och upp till 22 barn. Jag tror att det beror väldigt mycket på vilken utbildning personalen har och hur verksamheten struktureras.

Jag skall om några veckor åka ned till Reggio nell'Emilia i Italien, där det bedrivs barnomsorg i ganska stora grupper. Vi har också vissa planer på att i samarbete med Lärarhögskolan i Stockholm sätta i gång en försöksverksamhet baserad på den pedagogik som används i Reggio nell'Emilia. De som har varit där vittnar om att verksamheten fungerar mycket väl, fast man har betydligt större barngrupper än vad man har i Sverige. Jag tycker att det är en intressant verksamhet. Det skall bli spännande att åka dit och se hur den fungerar. Det är möjligt att jag kan ge ett mer konkret svar till Eva Zetterberg när jag kommer hem från Italien.

Eva Zetterberg nämnde några kommuner, där avgifterna har höjts eller är mycket höga. Det är riktigt att avgifterna har höjts kraftigt i Nacka, men det var från en mycket låg nivå. Jag tror inte att Nacka ens efter denna höjning ligger extremt högt när det gäller barnomsorgsavgifter. Om avgiften är 3 000 kronor i Solna, är det i varje fall inte någon enhetlig avgift, utan det kan i så fall vara en avgift som drabbar personer med goda inkomster. Jag tycker i princip att man skall ha en enhetsavgift, men man får naturligtvis acceptera att kostnaden i kommuner med inkomstrelaterad avgift blir något högre för personer med högre inkomster.

Fru talman! Jag vill ändå återkomma till den viktigaste delen i mitt svar, nämligen att det är angeläget att nu komplettera socialtjänstlagen, eftersom barnomsorgsbidragen är avskaffade, så att det klart framgår att kommunerna har skyldighet att tillhandahålla barnomsorg för de föräldrar som efterfrågar sådan. Tidigare hade statsmakterna både socialtjänstlagen och statsbidragen för att kunna påverka kommunerna. Nu avskaffades statsbidragen vid det gångna årsskiftet, och därför är det nödvändigt att det framgår alldeles tydligt av socialtjänstlagen vilka skyldigheter kommunerna har. Jag återkommer till riksdagen senare i vår med ett förslag på denna punkt.

Jag instämmer med Eva Zetterberg och Sylvia Lindgren att kommunernas situation inte kan diskuteras utan att man ser till hela samhällsekonomin. Även om man befinner sig i opposition hjälper det ju inte att stå här i talarstolen och säga att alla områden skall ha mer resurser. Det är ett faktum att åtminstone Socialdemokraterna – jag vet inte hur det är med Vänsterpartiet – har accepterat att kommunerna inte skall tillföras ytterligare resurser inför 1994. Man hade vissa synpunkter på hur stora statsbidragen skulle vara inför 1993, men inför 1994 accepterade man de resursramar som finns. Därmed följer också krav på hårda prioriteringar och effektiviseringar. Låt oss då diskutera hur detta skall ske, i stället för att bara räkna upp område efter område och säga att det skall vara mer resurser till allting. Det vill jag också, men dessa resurser finns inte.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 12 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Ines Uusmann har frågat mig vilka långsiktiga överväganden som ligger bakom regeringens beslut om splittring av Arlandabanan vad gäller Mälardalens trafikförsörjning ur ett miljömässigt acceptabelt perspektiv.

Arlanda är Sveriges viktigaste flygplats. Den fungerar som ett nav i den nationella flygtrafiken. Från Arlanda går det också att flyga praktiskt taget överallt i världen. Enligt min mening är det därför viktigt att knyta Arlanda flygplats till det nationella järnvägsnätet.

När Arlandabanan är färdigbyggd kommer den att fylla två viktiga funktioner. Arlandabanan kan ses dels ur ett lokalt perspektiv för resor mellan Stockholm och Arlanda, dels ur ett regionalt eller nationellt perspektiv. Inte minst miljöskäl talar för en väl fungerande och trafiksäker lösning för trafiken till Arlanda flygplats.

Regeringens ambition är att finansiera en så stor del som möjligt med privat riskkapital. En sådan ambition frigör medel till andra angelägna infrastrukturprojekt.

Möjligheterna till privat finansiering har studerats ett flertal gånger och nu senast av Delegationen för infrastrukturinvesteringar (K 1991:04). I den rapport som delegationen har redovisat framgår att det inte går att finansiera utbyggnaden av hela Arlandabanan med privat kapital. Därför är det naturligt att dela upp projektet i flera etapper.

För att åstadkomma en så stor andel extern finansiering som möjligt bör därför projektet delas upp på ett sådant sätt att marknadsförutsättningarna blir så goda som möjligt. Regeringens beslut innebär således att för delen Rosersberg–Arlanda inkl. Arlanda station eftersträvas en så stor privat finansiering som möjligt.

De övriga delarna, fyrspåret mellan Stockholm och Rosersberg samt norra böjen, behandlas i regeringens proposition 1992/93:176 om investeringar i trafikens infrastruktur m.m.

Anf. 13 INES UUSMANN (s):

Fru talman! Jag vill först tacka statsrådet för att jag efter nästan sex veckor har fått svar på min interpellation, som handlar om vilka långsiktiga överväganden som ligger bakom det regeringsbeslut som fattades den 14 januari om att göra Arlandabanan till ett stickspår och Arlanda station till en säckstation.

Om jag skall försöka att utläsa det som är viktigt i interpellationssvaret och sortera bort det som är snömos, är beskedet som jag tolkar det detta: Eftersom det trots alla konsultor som har tagits i anspråk inte gick att få fram privata investerare som var intresserade av "Sveriges mest lönsamma infrastrukturprojekt", gällde det att plocka det läckraste russinet ur kakan och sockra det litet extra och därefter hoppas att någon privat finansiär ville hjälpa till att rädda ansiktet på regeringen, som uppenbarligen styrs mer av ideologisk fundamentalism än ambition att få infrastrukturen att fungera.

Vad händer då med helheten? Statsrådet säger i svaret att man kan se Arlandabanan ur ett regionalt eller ett nationellt perspektiv. Men jag upplever

*Svar på
interpellationer*

det inte som att detta har varit det bärande perspektivet när regeringen har hanterat frågan om Arlandabanan.

Fru talman! Med förlov sagt: Detta är inte fråga om något pendelstickspår. Jag kan ju göra en jämförelse som både statsrådet och jag är väl bekanta med. Detta är inte detsamma som Roslagsbanan, där man kan sega och dra hur länge som helst i beslutsgången.

Jag trodde inte att det skulle bli på samma sätt i Kommunikationsdepartementet som det har blivit i landstingets trafik- och regionplanenämnd, där man kunde använda samma dagordning från 60-talet fram till nu, eftersom de borgerliga partierna inte kunde komma till skott när det gällde Roslagsbanan. Så har det blivit även med Arlandabanan.

Fru talman! Jag tycker egentligen inte om att stå här och raljera om dessa mycket viktiga frågor. Man måste på något sätt använda galghumor för att hålla oron borta. Orolig är jag, och det av flera skäl. Det är en oro som jag delar inte bara med ett antal socialdemokratiska riksdagsledamöter, utan med åtminstone nio landshövdingar, Mälardalsrådet, Tåg i Mälardalen AB, handelskamrarna i Stockholm, Uppsala och Sundsvall, osv. Jag tror att också statsrådet känner till denna oro, eftersom man har skrivit ett antal brev i detta ärende till ministern.

Arlandabanan måste ses som en del i ett långsiktigt infrastruktursystem för hela Mälarenregionen. Det sker en utveckling mot en gemensam arbets- och bostadsmarknad. Då behövs det bekväma persontåg i stället för andra transportmedel – jag menar bussar och bilar – som är betydligt mer tärande på miljön. Vi behöver binda ihop Arlanda inte bara med Stockholm utan med hela Mälardalen och även med södra Norrland. Med regeringens hantering finns det en stor risk att hela detta upplägg spricker. Jag vet att det t.ex. har fört med sig att trafikeringsavtalet för Svealandsbanan riskerar att gå i stöpet.

I det pressmeddelande som vi fick ta del av den 14 januari sägs, att innan regeringen tar slutlig ställning till genomförande av den norra delen av Arlandabanan skall alternativa dragningar från Arlanda till Stambanan studeras och utvärderas. I sitt svar i dag säger statsrådet: De övriga delarna, "fyrspåret mellan Stockholm och Rosersberg samt norra böjen, behandlas i regeringens proposition 1992/93:176 om investeringar i trafikens infrastruktur m.m."

Med den propositionen tenderar det att bli som med jultomten. Alla talar om honom, men ingen tror på att han egentligen finns. Jag vill därför fråga om detta skall tolkas som att utvärderingen av de alternativa dragningarna nu är gjord och att man är beredd att omedelbart starta bygget av den norra böjen. Eller betyder det att regeringen har tagit intryck av den mycket massiva kritik som framförts mot beslutet att göra en metkrok av Arlandabanan och nu ändrar sig? Det kanske finns något annat alternativ som vi inte har kunnat komma underfund med?

Jag vill slutligen ställa en fråga till statsrådet. I pressmeddelandet från den 14 januari kunde man läsa att förberedelserna för anbudsprocessen vad gäller sträckan Rosersberg–Arlanda skulle starta omgående. Vad exakt betyder "förberedelser för anbudsprocessen"? Har man trots det flitiga användandet av amerikanska konsulter inte fått fram något realistiskt förfrågningsunder-

lag, eller vad är det som händer? Hur länge är det tänkt att man skall ägna sig åt dessa förberedelser? Har man i Kommunikationsdepartementet glömt ordet nätplanering?

Prot. 1992/93:68
25 februari 1993

*Svar på
interpellationer*

Anf. 14 GUNNAR THOLLANDER (s):

Fru talman! I svaret säger statsrådet Mats Odell: "Arlanda är Sveriges viktigaste flygplats. — — — Från Arlanda går det också att flyga praktiskt taget överallt i världen." Det var inte någon nyhet för oss som arbetar med denna fråga. Det är egentligen detta som gör att vi är så många som engagerar oss och finner det viktigt att verkligen se till att man kan komma till och från Arlanda från alla håll på ett riktigt sätt.

För min del blandar jag mig i den här debatten därför att jag representerar den norra regionen, om man räknar från Arlanda. Under den allmänna motionstiden i januari i år har vi socialdemokrater från Uppsala län tillsammans med våra kolleger från Gävleborgs län påpekat vikten av att Arlandabanan har en nordlig anknytning till Ostkustbanan.

I interpellationssvaret betonar kommunikationsministern vikten av att knyta Arlanda flygplats till det nationella järnvägsnätet. Det betonas också i svaret att det är viktigt av miljöskäl att få en väl fungerande och trafiksäker lösning för trafiken till Arlanda flygplats. Det ställer jag mig bakom, och jag tycker att det är viktigt. Nu finns chansen att infria det som ministern framfört viktiga argument för.

Att genomföra den norra böjen är att föra in Arlandabanan på det nationella järnvägsnätet. Vill man få sponsorer skall man visa att det är fråga om hela projektet. Då går det lättare att få fram pengar. Här delar jag inte ministerns uppfattning. För att få fram kapital måste man tala om hela projektet och inte dela upp det i etapper. Regeringen måste visa att man satsar helhjärtat på detta.

Ser man till hur det praktiskt fungerar, är det konstigt och t.o.m. litet märkligt att människor som kommer norrifrån skall resa förbi Arlandaområdet — Ostkustbanan går igenom detta område — ända ner till Stockholm och där ta tåget tillbaka norrut mot flygplatsen i Arlanda. Det är naturligt med en förbindelse från Ostkustbanan till Arlanda — det som man i detta sammanhang kallar för norra böjen.

När det gäller de projekterade kostnaderna måste det hur man än bygger byggas en station vid Arlanda. Här har jag hört från trovärdigt håll att denna kostnad endast lagts till om man skall bygga den norra böjen. Då har man tagit fram kalkylen på alldeles fel grund. Jag kanske kan få ett svar på hur det ligger till med det. Gör man på det viset kan man naturligtvis avstyra en sak redan genom sättet att argumentera och kalkylera.

Vi har i dag stor arbetslöshet, och stora pengar går åt till stödåtgärder. Det är som jag ser det helt rätt tidpunkt att nu ge folk arbete och samtidigt genomföra viktiga projekt. Jag tycker att hela Arlandabanan är ett sådant viktigt projekt.

Anf. 15 AXEL ANDERSSON (s):

Fru talman! Arlandabanan är ett nationellt projekt. Tillgängligheten till Arlanda är viktigt också för oss som bor norr om Dalälven. Jag hade för några

månader sedan möjlighet att med kommunikationsminister Mats Odell debattera ett annat för oss angeläget stort infrastrukturprojekt, nämligen Ostkustbanan, eller OKB. Jag skall av naturliga skäl inte nu tala om denna. Men det projektet hänger intimt samman med hur man hanterar Arlandafrågan.

Det finns sedan drygt två månader tillbaka ett avtal mellan OKB, dvs. Ostkustbaneintressenterna, åtta kommuner och två län – två länsstyrelser och två landsting –, nämligen Gävleborgs och Västernorrlands län. Dessa intressenter har förbundit sig att bidra med ekonomiseringen av Ostkustbanans utbyggnad för att ge snabbtågmöjlighet mellan Stockholm och Sundsvall.

Dessa 116 miljoner kronor ingår i ett avtal där parterna har förbundit sig till vissa saker. Redan i 2 § i avtalet står det: Överenskommelsen förutsätter att vid utbyggnad av den s.k. Arlandabanan denna utförs även med en nordlig anslutning till Ostkustbanan vid Odensala samt att Arlanda station medger fjärrtågstrafik.

Med vid detta tillfälle och vid diskussionerna innan avtalet slöts har också DELFIN varit med, dvs. delegationen för infrastrukturinvesteringar. Detta avtal är väl känt i departementet.

Med den uppstyckning av Arlandaprojektet som kommunikationsministern aviserar i sitt svar till Ines Uusmann står vi inför ytterligare problem och ytterligare förseningar av Ostkustbaneprojektet.

Till i dag hade vi blivit lovade proposition 1992/93:176, den som Ines Uusmann efterlyste. Kommunikationsministern säger i sitt svar till Ines Uusmann att den norra böjen kommer att behandlas i den propositionen.

Det är rimligt att kommunikationsministern här förklarar vilken inverkan den nya lösningen på Arlandaprojektet har på Ostkustbanaprojektet, sett ur kommunikationsministerns synvinkel, och litet grand om det numera förlängda tidsperspektivet.

Anf. 16 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Jag tar till orda i den här debatten eftersom jag representerar en del av Mälardalen som också har intressen i att på ett elegant och bra sätt kunna ta sig till Arlanda. Jag bor ju efter Mälarbanan och har jobbat i Mälarbanaprojektet tidigare, inte på de senare åren.

Det är viktigt för det samlade greppet på de spårbundna kommunikationerna i Mälardalen att man också får den Arlandabana som under många år har beskrivits i tidningar och på annat sätt som en verkligt bra lösning på kommunikationerna till och från Arlanda. Ur mitt perspektiv är det också mycket angeläget att man med Arlandabanan menar hela det projektet, inkl. den s.k. norra böjen. Detta leder till att vi så småningom kan få ett alldeles perfekt och sammanhållet spårtrafiknät i regionen.

Jag kan inte heller undgå att i den här debatten något kommentera detta med privatfinansieringen. Det är uppenbarligen bl.a. det som har försenat projektet. Man söker efter riskvilligt kapital – jag tror att det är formuleringen i det här sammanhanget – eller privat riskkapital. Förutsättningen för det är väl egentligen att det skall kunna gå att få lönsamhet på detta.

Då har jag litet svårt att förstå varför det är så angeläget att staten avhänder sig de bandelar och det bannät som är möjligt att göra lönsamt och lämnar över det till det privata kapitalet. Det borde inte vara någon konst för

staten eller samhället att låna upp kapitalet och finansiera detta och sedan få betalt för det hela. Jag tycker att privatfinansieringen leder till en blockering i resonemangen som är olycklig för själva saken.

Låt mig sedan ta ett par andra aspekter ur Mälardalssynpunkt. Jag har läst den skrivelse som har skickats till Kommunikationsdepartementet från Tåg i Mälardalen, TIM, som är en sammanslutning av länstrafikhuvudmännen i Mälardalslän. Där pekar de på behovet av det samlade greppet, men de tar också upp frågan om driften och verksamheten på de olika banorna. Jag tycker att de på ett bra sätt beskriver nödvändigheten av en samlad syn också på dessa frågor. Även där är det privatiseringsfrågor som, enligt min mening, i dag delvis blockerar resonemangen.

Jag vill lyfta fram den här skrivelsen därför att jag menar att det är angeläget att de överläggningar eller förhandlingar som länstrafikhuvudmännen vill få till stånd genom sin skrivelse till Kommunikationsdepartementet verkligen kommer i gång. Det är också angeläget att man kan få ett samlat grepp på själva tågföringen.

Även om det kan sägas att jag lägger ett väl lokalt perspektiv på detta, vill jag peka på att SJ:s planer för nästa tidtabell på det som så småningom skall bli Mälarbanan innebär att SJ tycker att det är förenligt med sina intressen att i huvudsak koncentrera trafikinsatserna på sträckan Stockholm–Västerås. Området bortom Västerås fram till Örebro överlämnar de till ett vidare fält. De hoppas väl att en eller flera länstrafikhuvudmän är beredda att gå in och ta ansvaret för något slags matartrafik eller liknande.

Det vore angeläget att få höra kommunikationsministerns synpunkter på driften av tågtrafiken ur ett samlat Mälardalsperspektiv. När vi nu gör insatser på Svealandsbanan och på Mälarbanan på sträckan Stockholm–Örebro–Hallsberg, är det olyckligt om de som nu har trafikeringsrätten bara kör delar av detta och permanentar ett resmönster som innebär att man inte kan åka på hela den här sträckan på ett enkelt och bekvämt sätt. Därför vill jag gärna anbefalla den skrivelsen till studier och till konkreta överläggningar.

Jag skulle också vilja beröra en annan sak som kanske är litet mera spektakulär. Det har tidigare funnits ett projekt som innebar att Mälarbanan inte skulle gå in till Stockholm med nuvarande sträckning utan någonstans vid Kungsängen gå över till norra stambanan. Häggvik har diskuterats som lämplig plats för anslutningen dit, och det har också diskuterats andra alternativ.

Ur Mälarbanesynpunkt skulle det innebära en mycket fin restidsförkortning och en ökad bekvämlighet om en sådan bandel kunde komma till stånd. Då skulle man dessutom slippa att bygga dubbelspår från Kungsängen efter nuvarande sträcka in till Stockholm. Trafik väster ifrån och från Norge skulle kunna tas över på Mälarbanan i Hallsberg och köra över Örebro–Västerås–Arlanda–Stockholm. Därmed skulle vi också, såvitt jag begriper, kunna minska på trycket i den s.k. getingmidjan och hitta andra och bättre lösningar än de som för närvarande är föremål för så stark diskussion.

Anf. 17 MAJ-LIS LÖÖW (s):

Fru talman! Jag skall bara be att få komplettera bilden av Mälardalen representerande Sörmland och södra sidan av Mälaren i den region som vi nu pratar om.

Jag noterade också i interpellationssvaret att Arlanda är Sveriges viktigaste flygplats och att den fungerar som ett nav i den nationella flygtrafiken. För oss som inte har någon nationell flygtrafik som utgör en eker till det nav som Arlanda utgör, är det ju desto viktigare att vi på något annat sätt kan ta oss till den här flygplatsen.

Turerna kring Tullinge och Taxinge gör ju att vi har all anledning att ge upp hoppet om att få en flygplats söder om Stockholm. Med tanke på att Arlanda mer än väl har den kapaciteten som behövs, tror jag inte att det skulle ha varit klokt att satsa på det heller.

Men vi måste alltså på något sätt ta oss till Arlanda. När vi nu äntligen är på väg att få en anständig och snabb tågtrafik söder om Mälaren och om det nu skall bli en snabb och spårbunden trafik till Arlanda känns det ju mycket konstigt om dessa saker inte skulle hänga ihop. Man undrar om det inte ändå blir så att Arlanda blir stockholmarnas flygplats och inte regionens.

Vi som bor i länen runt Mälardalen och i Stockholms närhet ser faktiskt att moderna kommunikationer – och med en framtida teknik som sannolikt blir ännu bättre än den som vi känner till i dag – verkligen öppnar möjligheterna att göra den här regionen till något som hänger ihop när det gäller arbetsmarknad, kultur och även kontakter med omvärlden genom att vi effektivt kan ta oss till flygförbindelser som går till resten av Sverige och till omvärlden.

Precis som Göran Magnusson har jag med mig i handen skrivelsen från Tåg i Mälardalen Aktiebolag. Just det faktum att länstrafikhuvudmännen i de fem Mälarlänen har slagit sig samman till ett utredningsbolag kring trafikfrågorna markerar ju hur utomordentligt viktigt vi tycker att det är att se kommunikationerna som en regional angelägenhet när vi tittar på kartan i Stockholmsregionen.

Anf. 18 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Jag tänker inte gå in på Ines Uusmanns debattnivå, med tal om snömos, jultomte osv. Vi som är här är vuxna och bör försöka koncentrera oss på vad det här handlar om. Jag tror att Ines Uusmann är en mycket klok och förståndig politiker och att hon inser att vi i det långa loppet vinner på att vi inte håller oss på den nivån. Annars är det alltid trevligt med den typen av debatt, men jag tror att vi avstår från den i dag.

Det är faktiskt så, fru talman, att 400 människor för närvarande arbetar med att bygga Arlandabanan, exkl. dem som är sysselsatta hos underentreprenörer, åkerier osv. Jag konstaterar att Ines Uusmann inte längre uppmanar mig att starta byggandet av Arlandabanan, vilket har varit ämnet för de tidigare debatterna. Man har inte gärna kunnat undgå att se de gigantiska arbeten som nu pågår på denna bana.

Det andra som jag vill säga är att det i sista stycket anförs att vi behandlar detta i proposition 1992/93:176. Vad står då i denna proposition? Jag kan avslöja att vi där helt enkelt anvisar de medel som behövs för att finansiera de kvarvarande delarna. Vad innebär det? Jo, att det som ni så hårt kritiserar här, att vi söker en privat finansiering, kan spara in minst 2 miljarder kronor för skattebetalarna.

Jag tycker inte att det är så klandervärt, med tanke på att vi nu har ett

budgetunderskott om ca 200 miljarder kronor. Det borde alltså mötas med varmare känslor, inte minst mot bakgrund av att oppositionen alltid vill satsa på betydligt flera saker än vad regeringen finner pengar till.

Man kan också fråga sig när övriga delar kan komma i gång. Låt mig ta upp den södra delen, som jag har fått ett antal frågor om. Jag minns inte exakt hur Ines Uusmanns fråga om förberedelserna för den formulerades, men jag kan nämna, Ines Uusmann, att systemhandlingar är klara för den södra delen. Bygghandlingar håller på att tas fram, och vid ett snabbt beslut kan det bli byggstart för den delen under hösten 1993. Sigtuna kommun har väl ännu inte helt tagit ställning till dragningen.

Också när det gäller norra delen blir systemhandlingar klara under denna månad, februari 1993. Bygghandlingar kommer att tas fram med början april-maj 1993, och planerad byggstart infaller, om samråd och planering går bra, någon gång under oktober-november 1993 beträffande den norra böjen.

Arlanda station är naturligtvis den stora delen av detta projekt, och den tar ganska lång tid att bygga. Men jag tycker att det är helt fel att tala om en försening. Bygget har varit i gång sedan november 1991. Georg Andersson skrev en proposition där han föreslog 200 miljoner kronor till byggandet av den fyrspåriga banan, och byggena kom i gång november 1991.

För närvarande pågår alltså en byggverksamhet för detta projekt omfattande 400 människor. Man arbetar för fullt med att ta fram bygghandlingar och systemhandlingar. Jag tycker, fru talman, att den socialdemokratiska oppositionen skulle fundera över om det är så väldigt oklokt att söka privat finansiering. Det kommer nämligen inte att innebära någon som helst försening av ianspråkstagandet av denna bana. Tidpunkten härför kommer att hållas.

Anf. 19 INES UUSMANN (s):

Fru talman! Statsrådet Mats Odell säger att det väl är bra att kunna spara 2 miljarder kronor genom att söka privata finansiärer. Ja, om det vore så. Jag tolkar dock interpellationssvaret så – till skillnad från januaribeskedet med dess mer kaxiga ton – att det väl inte är riktigt säkert att det går att hitta dessa privata finansiärer. Det står i svaret, och det sade statsrådet också, att man eftersträvar så stor privat finansiering som möjligt. Jag undrar hur man skall tolka det. För mig låter det mer som en from förhoppning än som en realistisk kalkyl.

Jag vill fråga vad som händer om man trots allt inte hittar de här privata finansiärerna. Såvitt jag förstår står de inte på köns till "metkroken" eller till Arlanda station. Denna station kommer såvitt jag förstått att kosta en miljard, och det är inte några småpengar. Finns det, om man inte hittar privata finansiärer, några pengar undanstoppade i jultomtesäcken – jag återkommer till den –, t.ex. för en eventuell station? Den projektdel som skall privatfinansieras har ju hela tiden minskat.

Om man delar upp Arlandabanan i tre delar och funderar över hur man skall göra med trafikeringsrätten, finner man att det väl är föga realistiskt att tro att den privata finansiären skulle vara villig att gå in innan man vet på vilka villkor en trafikerings skall ske. Jag undrar om statsrådet har funderat

Prot. 1992/93:68
25 februari 1993

*Svar på
interpellationer*

över detta. Jag vet att en del har gjort det, t.ex. Mälardalsrådet, men det är ju mera inriktat på helhetslösningar och är kanske inte lika intressant att lyssna på, vilket jag tycker är beklagligt.

Jag skulle vilja ha svar på frågan om det finns några finansiärer som kan köra i gång med detta.

Anf. 20 GUNNAR THOLLANDER (s):

Fru talman! Bara en kort replik.

Det är självfallet oerhört viktigt vad statsrådet Mats Odell svarar oss i denna debatt på frågan vilken vikt man lägger vid det här projektet. Ministerns svar är naturligtvis hela regeringens svar, som speglar den vikt som man lägger vid Arlandabanan. Finns det någon allvarlig avsikt bakom orden, och kommer en satsning att göras omgående på hela Arlandabanan, som vi har frågat om, bland annat t.ex. på den norra böjen?

Hörde jag rätt när statsrådet sade att det skulle bli byggstart hösten 1993? Eller gällde det projekteringen? Vi är naturligtvis ute efter att få en lösning avseende hela tillfarten till Arlanda som fungerar oavsett varifrån man kommer. Vi talar här om en regional angelägenhet, inte om någon enskild pendeltågsbana.

Anf. 21 AXEL ANDERSSON (s):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka Mats Odell för den tydliga tidsangivelsen för när den norra böjen skall komma till stånd. Som jag sade i mitt tidigare inlägg är den viktigare än man tror. Den hänger ihop med det stora systemet för förbindelserna Stockholm–Sundsvall.

Jag utgår från att dessa frågor redovisas i den proposition som vi väl får om några dagar – jag vet inte hur tidsplaneringen ser ut – och från att man där kommer att tydligt redovisa regeringens ambitioner beträffande den s.k. norra böjen. Det måste också finnas medel anvisade till det här. Jag tror inte på att man kan vänta sig några privata intressenter när det gäller den norra böjen. Detta måste bli ett samhällsåtagande.

Liksom Ines Uusmann är jag intresserad av att höra kommunikationsministern informera oss om vilka privata intressenter som har anmält sitt intresse av att vara med om att finansiera den här banan.

Anf. 22 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Det hade varit intressant om kommunikationsminister Mats Odell något hade kunnat kommentera tankarna i den skrivelse som Tåg i Mälardalen har tillställt departementet.

Jag begär naturligtvis inte att det skall vara några raka formuleringar eller ställningstaganden, utan mera kring själva tanken om staten, via departementet, kan tänkas vara beredd att medverka till ett mera samlat grepp, en mera samlad syn, kring tågtrafiken i Mälardalen. Då kan de olika bandelarna sättas in i ett sammanhang. Jag hoppas att vi får veta något så småningom. Det är möjligt att en del av de frågetecken som finns om Arlandabanan just nu hade kunnat rätas ut om propositionen hade lagts fram och vi hade kunnat kika i den innan debatten. Vi får avvakta och se när propositio-

nen kommer. Det är angeläget att få till stånd ett samlat grepp kring tågtrafiken i Mälardalen.

Fru talman! Jag förstår inte riktigt Mats Odells resonemang om att det skulle vara så bra med en privat finansiering av Arlandabanan. På det sättet skulle Mats Odell kunna spara 2 miljarder kronor åt skattebetalarna. Det är egentligen inte meningen att skattebetalarna skall betala detta. Man diskuterar framför allt pengarna till investeringarna. Såvitt jag förstår är tanken att i varje fall Arlandabanan skall betala sig själv. Då har man egentligen inte sparat några pengar med dessa resonemang. Det är möjligt att det är ett försök att rättfärdiga tanken om privat finansiering. Jag håller fast vid att det här har blockerat byggandet av Arlandabanan. Det kan vara intressant att få höra några kommentarer kring sparresonemanget.

Det är lätt att i debatter i dag, då det råder ett stort budgetunderskott, säga att om vi gör så och så kommer budgetunderskottet att minska. Det är väl egentligen inte fallet beträffande investeringar i vare sig vägar eller järnvägar. Det är väl tänkt att dessa investeringar skall finansieras på annat sätt. Det är väl vad som skall finnas med i den proposition vi alla väntar på och som jag hoppas kommer att läggas fram snart.

Anf. 23 MAJ-LIS LÖÖW (s):

Fru talman! Jag är inte riktigt säker på att Mats Odell förstod de farhågor och frågor som flera av oss har gett uttryck för. Jag hörde ingen tillstymmelse till svar på den oro vi känner inför utvecklingen. Mats Odell kanske tycker att oron är obefogad och att han därför kan förbise den. I så fall skulle jag vilja ha en bekräftelse på det.

Låt mig ställa en rak fråga. Är det så i Mats Odells tankevärld, och om han får råda, att Arlandabanan är detsamma som ett pendeltåg till och från Stockholm? Eller ingår Arlandabanan i ett nät av regionala snabbtåg i Mälardalen? Det här har en stor betydelse för tillgängligheten i en ganska vid cirkel kring Stockholm.

Anf. 24 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Ines Uusmann frågar mig hur mycket en så stor del som möjligt är. Det är närmast en retorisk fråga. Hon undrar om det är en from förhoppning att vi skall få en så stor del som möjligt.

Vi har med hjälp av konsulter identifierat den del av banan som skulle kunna finansieras utan att engagera statligt kapital eller statliga lånegarantier. Det har varit ett av kriterierna. Jag har angett att måttet, dvs. besparingarna på de insatser som har gjorts under denna tid, torde ligga i storleksordningen 2 miljarder kronor.

Finns det finansiärer? Alla marknadsbedömare som har tittat på detta anser det.

Gunnar Thollander vill ha ett förtydligande om frågan om byggstarten. Om planerna följs är det möjligt att starta byggandet. Det förutsätter att riksdagen anslår de pengar som regeringen föreslår i propositionen om infrastrukturinvesteringarna.

Göran Magnusson frågade hur det är med skrivelsen från Tåg i Mälardalen. Vi bereder nu ett svar på denna skrivelse i departementet. Jag har inte

Prot. 1992/93:68
25 februari 1993

*Svar på
interpellationer*

detaljerna för att kunna ge ett mera exakt svar. Jag tror att ett svar på den skrivelsen kommer ganska snart.

Maj-Lis Löw undrar om jag förstår oron inför utvecklingen. Jag gör det. Jag vill hänvisa till mitt svar. Jag tycker att hela svaret talar om att vi ser Arlandabanan som en viktig järnväg för hela Mälardalen. Den utgör ett nationellt intresse med tanke på att den leder fram till den nationella och internationella flygplatsen. Svaret på frågan är ja. Arlandabanan är inte ett pendeltåg, utan ingår i ett nät av regionala snabbtåg i bl.a. Mälardalen.

Anf. 25 INES UUSMANN (s):

Fru talman! Statsrådet Mats Odell säger att marknadsanalytikerna har gjort bedömningen att det skulle finnas finansiärer för ungefär 2 miljarder kronor. Hittills har marknadsanalytikerna inte varit så framgångsrika när det gäller att bedöma den typen av satsningar. Nog har man skäl att vara litet pessimistisk.

Å andra sidan är det bra att veta att det handlar om ungefär 2 miljarder kronor. Om regeringen anvisar medel i propositionen för resterande belopp, vet vi hur mycket pengar som fattas.

Det är intressant och viktigt att regeringen uppenbarligen har tagit till sig av den hord av kritik som kom i januari när det blev känt att det skulle ske en avknoppning och att Arlanda station skulle bli en säckstation. Arlandabanan är en av många viktiga infrastruktursatsningar som behöver göras.

För oss som bor i Mellansverige är det viktigt att få veta hur det skall gå med trafikerings- och byggandet. Statsrådet har valt att låta bli att svara på de frågorna. Det här är viktigt för alla oss som bor i östra Mellansverige. Men det finns en ännu allvarligare dimension i den här debatten. Propositionen om infrastruktur, som skulle ha lagts fram den 15 februari, sköts upp till i dag den 25 februari. Nu fick vi på förmiddagen reda på att den inte kommer att läggas fram i dag heller. Det lär vara någon mikroskopisk chans att den möjligtvis dyker upp på riksdagens bord i morgon.

Det här är en sällsynt oskicklig hantering av denna viktiga samhällssektor. Det handlar om en hel sektor i samhället. Det här händer i en tid då infrastruktursatsningar mer än något annat behövs för att få fart på framtidsströmmen i vårt land. Vore det inte så allvarligt, fru talman, skulle man kunna vara skadeglad och säga att detta är ytterligare ett i raden av den borgerliga regeringens misslyckanden. Men det här är för allvarligt för att man skall kunna vara skadeglad. Jag är mycket bekymrad över vart denna regeringens trafikpolitik skall leda.

Talmannen anmälde att Gunnar Thollander och Axel Andersson anhöllit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare inlägg.

Anf. 26 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Det är naturligtvis oppositionens uppgift att opponera. Men jag tycker att Ines Uusmann går alldeles för långt.

Den uppskrämda stämning och de missförstånd som Maj-Lis Löw ger uttryck för beror möjligtvis på att hon har läst Ines Uusmanns fråga. Den är

ett fullfjädrat propagandanummer för att visa på att ingenting händer, att banan försenas och förhalas.

Verkligheten är en helt annan. 400 människor arbetar med att bygga Arlandabanan i dag. Regeringen har genom att agera för att finna en finansiering utanför statsbudgeten möjlighet att spara flera miljarder i nuvarande läge. Detta kritiseras.

Vi håller på att förbereda en proposition som handlar om hur de kommande tio årens planering av infrastrukturen – vägar och järnvägar – skall utformas i detta land. Ines Uusmann försöker göra en poäng av att det var meningen att det i dag eller i morgon eller någon gång under de närmaste dagarna skulle komma en proposition, och påstår att det rör sig om en förseening som gör henne oroad för regeringens infrastrukturpolitik.

Jag tycker att Ines Uusmann skall betänka att det under 80-talet – en period då hennes parti hade regeringsmakten – i genomsnitt investerades 4,5 miljarder kronor per år i infrastrukturen. Vi har lyckats med att tredubbla denna investering under innevarande budgetår. De förslag som finns i propositionen kommer att ytterligare öka investeringarna. Jag tycker att Ines Uusmann har anledning att gå hem och fundera på om hon är rättvis när hon gör denna typ av uttalande.

Talmannen anmälde att Ines Uusmann anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare inlägg.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 1992/93:75 om åtgärder för att öka intresset för teknik bland flickor

Anf. 27 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Lena Klevenås har frågat mig vilka åtgärder jag planerar att vidta för att förändra attityderna hos flickor när det gäller teknisk utbildning.

Jag vill först tacka Lena Klevenås för frågan. Lena Klevenås tar upp ett av de allra mest angelägna problemen vi har i skolan och i hela utbildningsväsendet. I årets budgetproposition pekas det på allvaret i att man på naturvetenskapliga och tekniska utbildningar inom samtliga utbildningsformer noterar en vikande rekrytering. Detta är oroande eftersom ett flertal undersökningar pekar på ett växande behov av kvalificerade ingenjörer, tekniker och naturvetare.

Speciellt oroande är det att den redan tidigare lilla andelen kvinnor på naturvetenskapliga och tekniska utbildningar ser ut att minska ytterligare. Regeringen kommer nu att initiera ett brett program för att från grundskolan till universitet och högskolor skapa möjligheter till och ett nytt intresse för teknisk och naturvetenskaplig utbildning. Det är ingen tvekan om att den största outnyttjade potentialen av tekniker och naturvetare finns just bland flickorna.

Inom Utbildningsdepartementet har en arbetsgrupp under det senaste året arbetat med att ta fram underlag i form av statistik för att få en bild av

Prot. 1992/93:68
25 februari 1993

*Svar på
interpellationer*

hur intresset för teknisk utbildning har förändrats över tiden. Vi har också försökt analysera vad det vikande intresset kan bero på samt inte minst vad vi kan göra för att vända trenden.

Det är inte första gången vi ser ett vikande intresse för teknisk utbildning. Det finns en bred erfarenhet av det som tidigare har gjorts för att försöka komma till rätta med problemet. Jag är dessutom övertygad om att det finns en mängd bra idéer om nya åtgärder som kan vara lämpliga att vidta för att stimulera intresset.

För att ta till vara dessa idéer anordnar Utbildningsdepartementet den 23–24 mars i år en arbets- och idékonferens där representanter från skola, högskola och näringsliv samt skolpolitiker och skolforskare kommer att delta. En viktig diskussionspunkt under konferensen kommer att vara vilka insatser som skall vidtas för att öka flickors intresse för teknik. Resultatet från konferensen skall presenteras för mig i form av ett förslag till handlingsprogram.

Jag vill också nämna något om det som redan nu görs för att på sikt stimulera flickors intresse för teknisk utbildning. Mycket talar för att flickors intresse för teknik utvecklas tidigare än pojkars. Teknikundervisningen i grundskolan sker i dag endast på högstadiet. Det är olyckligt att skolan i dag inte är så flexibel och anpassningsbar att den förmår ta till vara flickornas teknikintresse.

Läroplanskommittén, som bl.a. har haft i uppdrag att utarbeta en ny läroplan och nya kursplaner för grundskolan, föreslår i sitt betänkande att ett nytt ämne – teknik och miljö – införs i grundskolan. Avsikten är att tidigt väcka elevernas intresse och nyfikenhet för teknik. Det kan vara ett sätt att vid rätt tidpunkt fånga flickornas uppmärksamhet.

Vad gäller Läroplanskommitténs förslag pågår nu en genomgång av remissinstansernas synpunkter. Vilken slutsats regeringen kommer att dra beträffande de olika förslagen är för tidigt att säga, men frågan om hur intresset för teknik skall kunna stimuleras är en viktig del i beredningsarbetet.

Jag har också tillsatt en arbetsgrupp som skall behandla frågor kring manligt och kvinnligt i skolans undervisning. Det kanske är viktigare att se till att skolans inre arbete är utformat på ett sådant sätt att det också tar till vara och utvecklar flickors intresse för teknik och naturvetenskap än att satsa på kortsiktiga kampanjer.

Jag planerar också att tillsätta en grupp under ledning av AnnMarie Israelsson på Teknikens Hus i Luleå. Gruppens uppgift blir att planera ett försöksprogram vars målsättning är att öka intresset för främst teknisk utbildning på olika skolstadier. Som ett resultat av detta arbete kan fler elever i allmänhet och flickor i synnerhet stimuleras till fortsatta tekniska studier.

En viktig uppgift för gruppen blir att undersöka vilka former för samverkan som finns mellan teknikcentrum och skolor för att genomföra program inriktade mot att stimulera flickors intresse för teknik. Goda exempel på verksamheter inom detta område är Teknikstugan i Alingsås, Teknikens Hus i Luleå, Naturens Hus i Stockholm, projektet Flickor och teknik i Linköping osv.

Gruppen skall analysera arbetssätt och innehåll i de tekniska utbildningarna. Av tidigare undersökningar framgår att flickor har högre krav på hel-

het och sammanhang i kunskaperna. De vill samarbeta, definierar problemen annorlunda och kommer fram till andra lösningar. Det handlar om att föra tekniken närmare flickorna och inte längre klämma in flickorna i den form som teknisk undervisning traditionellt alltid har haft. Lärarnas roll kommer särskilt att uppmärksammas.

Prot. 1992/93:68
25 februari 1993

*Svar på
interpellationer*

Anf. 28 LENA KLEVENÅS (s):

Fru talman! Jag tackar statsrådet Beatrice Ask för svaret. Jag vill samtidigt passa på att tacka henne för det besök hon gjorde i min hemkommun Alingsås i måndags. Jag vet att vi har en gemensam referensram när jag hänvisar till de goda insatser som gjorts i den s.k. Teknikstugan i Alingsås.

Jag delar verkligen statsrådets oro för att flickor är ointresserade av teknisk utbildning, men jag skulle vara väldigt försiktig och inte uttrycka mig så, att flickor är en outnyttjad potential för teknik och naturvetenskap.

Det är en poäng med att jag tar upp frågan om hur vi uttrycker oss. Flickor behövs i tekniken. Tekniken behöver flickor. Men vad är teknik och hur uppfattar flickor teknik? Undersökningar har visat att flickor ofta uppfattar teknik som någonting manligt och komplicerat, något som är skadligt för miljön och som har med krig och förstörelse att göra.

Teknik är ju mycket mer. Om vi skall intressera flickor för teknik, måste vi utgå från flickorna och inte från tekniken. För att åstadkomma en helhets- syn och den insikt om att man kan använda tekniken praktiskt som flickor kräver, tror jag att vi helt och hållet måste ändra på undervisningen i teknik. Man måste utgå från flickorna i stället för att undervisa på traditionellt sätt.

Jag vill peka på några goda exempel från bl.a. Teknikstugan. Där har man utnyttjat flickor som handledare. Litet äldre elever har alltså handledt yngre kamrater.

Detta resonemang leder mig till frågan om vad kompetens är. Beatrice Ask har i många sammanhang pekat på behovet av kompetenta lärare. Är en kompetent lärare en lärare som har formella meriter i teknik, men ett språk av den typ vi politiker ofta använder? Om det är så, fungerar inte undervisningen. Problemet är att undervisningen inte har fungerat.

Vi kanske i stället skall använda handledare – flickor – som inte alls har någon formell teknisk eller ens pedagogisk utbildning, men som har en förmåga att nå sina yngre kamrater och att ta bort deras rädsla för teknik. De skulle kunna visa vad teknik är i praktiken.

Vi skulle också kunna använda de 3 000 civilingenjörer i Sverige som nu är arbetslösa. De skulle kunna stötta lärare som visserligen har en formell kompetens, men som kanske fick sin utbildning för 20–30 år sedan.

Allting utvecklas så snabbt nu, inte minst på teknikens område, och kunskaper får man inte längre bara från lärare utan från datorer, från databaser och också från allt det som händer i samhället. Jag tror att statsrådet måste ompröva litet grand just kunskapssyn och syn på vad kompetens är. Om undervisningen för flickor skall lyckas måste den vara intresseväckande, och då är det oerhört viktigt hur man handleder.

En annan erfarenhet som man har gjort är att man kanske måste ha undervisningen för flickorna skild från undervisningen för pojkarna, därför att pojkar har en tendens att ta över undervisningssituationerna, lägga alltför

mycket beslag på handledarens eller lärarens tid och platsen vid apparaterna, som det sällan finns tillräckligt av i skolan.

Man måste alltså börja mycket tidigt, och det har statsrådet sagt i svaret. Jag håller inte med om att det inte pågår någon teknikutbildning i grundskolan på låg- och mellanstadiet. Det ges sådan undervisning av intresserade lärare. Ämnet kanske inte finns på papperet i läroplanen, men lärare vet att teknikutbildning är nödvändig och arbetar i stor utsträckning med sådan undervisning.

Vad jag är litet orolig för är att om man inför ett nytt ämne som heter teknik och miljö och inte ser till att det är kompetenta – i ordets verkliga betydelse – lärare eller handledare som har hand om undervisningen, kanske vi bara får en grupp lågstadielärare t.ex. som förmedlar sin egen osäkerhet, och då gör vi mer skada än nytta.

Jag är alltså orolig för hur undervisningen i praktiken skall ske när det gäller det som kanske kan vara en god tanke – att förena teknik och miljö till ett ämne. Hur skall den undervisningen ske, och vilka skall ha hand om den undervisningen?

Anf. 29 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag vill i likhet med Lena Klevenås tacka för besöket i Alingsås. Det är inte min hemkommun men det är min grannkommun, och jag har också haft en hel del kontakt med Teknikstugan. Jag tycker att det var väldigt roligt att ministern kom dit på besök och såg det fina arbete som utförs där. Jag är övertygad om att besöket gjorde stort intryck.

När man pratar med unga tjejer möter man ofta inställningen: "Jag vill jobba med människor. Teknik är ingenting för mig, för jag vill ha människor omkring mig." Det är en missuppfattning om hur jobben ser ut. Jag tycker att det var väldigt bra, när några av flickorna i Alingsås redovisade att arbete med teknik mycket ofta kan vara kombinerat med att arbeta med människor. Inte minst i sjukvården är det ju på det sättet.

Jag vill mena att projektet som pågår i Alingsås har en mycket långsiktig karaktär och på sikt verkligen kan bidra till att intresset för teknik ökar. Vi har sett resultat som tyder på det, och jag är alldeles övertygad om att det är en riktig väg att gå.

Det är bra att statsrådet säger att skolan skall göras mer teknikvänlig. Jag vill instämma i det som Lena Klevenås sade, att det är viktigt *hur* det görs. Det nya ämnet teknik och miljö kan vara bra – det låter mycket bra – men det är återigen viktigt hur undervisningen sker. Det finns de som tror att detta är lösningen, men allt beror på läraren man har.

En lärare som kan teknik, som tycker att det är roligt och som känner sig säker på sin sak kan säkert stimulera eleverna till ett större intresse. Men en lärare som är osäker och skapar en känsla hos eleverna att det här är någonting så svårt att inte heller fröken eller magistern begriper det – "och då är det alldeles för svårt för mig" – kan naturligtvis inte skapa något intresse för ämnet. Det är oerhört viktigt att ha kompetenta lärare.

Det är bra med greppet att se över manligt och kvinnligt i skolans undervisning – det är sådana saker som vi har efterlyst länge – och det är bra med konferenser. Jag har suttit i utbildningsutskottet, där vi har diskuterat detta

mycket. Man känner en viss vanmakt. Alla tycker samma sak, och sedan händer egentligen ingenting. Det som görs i Alingsås är så konkret.

Jag vill också anknyta till diskussionen om handledare på Teknikstugan. Det är fråga om fritidsundervisning i grundskolan. Man går ut i trean, i femman och i sjuan och inbjuder tjejerna att vara med på kvällskurser, som de t.o.m. får betala för. I många klasser deltar 90 % av eleverna!

Handledare är unga tjejer som går på T-linjen. Med unga flickor som handledare blir tekniken automatiskt flicktillvänd, om jag får uttrycka mig så. Jag tror att det är mycket det som är lösningen, dvs. att unga människor som är intresserade och tycker att teknik är roligt också kan väcka intresset för tekniken hos de unga tjejerna. Resultaten är oerhört positiva.

Jag känner till den modell som man har i Alingsås. Jag vet inte så mycket om hur man gör i Linköping och Luleå. Just detta att man väcker intresset tidigt och att ungdomar, helst unga flickor, är handledare är något som ger resultat. Jag vill rikta en uppmaning till skolministern att medverka till att sprida den modellen över landet.

Man gör mycket annat för arbetslösa kvinnor som har med teknik att göra och som jag inte hinner gå in på här – jag är säker på att statsrådet känner till det. Det går säkert att utveckla frågan om att anlita arbetslösa civilingenjörer och en hel mängd sådana saker. Men det jag särskilt vill understryka är: Hjälp till att sprida Alingsåsmodellen, som jag vill kalla den, över landet!

Anf. 30 MARGARETA ISRAELSSON (s):

Fru talman! Jag skulle vilja knyta an till det mycket viktiga påpekande som skolministern gör i sitt svar, nämligen att flickornas intresse för teknik utvecklas tidigare än pojkarnas, med understrykande av just ordet "tidigare". Jag tror nämligen att teknikundervisning är något som vi behöver få med redan i förskolan, i barnomsorgen.

Då kan man fundera över hur detta skulle kunna gå till. Självklart är studiebesök på institutioner av typen Teknikens Hus och annat av liknande slag, som glädjande nog finns på allt fler ställen, en bra metod. Jag tror också att det har väldigt stor betydelse att i läraryrket knyta an till frågor om teknik – med tanke på kvinnliga förebilder, självklart.

Just inom barnomsorgen tror jag att tekniken kommer in som en väldigt naturlig del i det som barnen upplever runt omkring sig. När någonting går sönder, skickar man i regel efter några grabbar från en serviceenhet på kommunen eller, om det är ett dagis som fungerar i privat eller kooperativ form, så kommer det någon annan manlig person och lagar. Jag tror att om man i stället kunde utnyttja barnomsorgspersonalens eget kunnande, skulle det ha stor betydelse.

Därför skulle jag vilja fråga om ni i departementet har funderat någonting kring kopplingar mellan teknisk utbildning och utbildning till lärare eller förskollärare. Dessutom förekommer det mycket fortbildning för dem som sysslar med undervisning eller barnomsorg. Fortbildningen kan naturligtvis ges en speciell inriktning.

Statsrådet har i sitt svar pekat på gruppen som skall fundera vidare. Jag tycker för övrigt att det är en mycket bra metod att ta vara på kunskaper hos dem som arbetar med barn, för att se hur man sedan kan gå vidare. Men

jag skulle gärna vilja tillföra just tankegångarna kring att fortbilda, kanske speciellt kvinnor som arbetar med barn.

När det sedan gäller det som sker eller inte sker i skolan har det ju funnits – det var väl i och för sig under den socialdemokratiska regeringens tid – projekt som handlat om teknik i skolan. Som lågstadielärare hade jag själv förmånen att få gå på en sådan fortbildning, och vi hade då ett projekt med barnen kring teknik. Det är klart att den typen av riktade satsningar också kan användas.

Det var de punkterna som jag ville ta upp, alltså flickornas förebilder, för skolan och fortbildningen.

Anf. 31 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Lena Klevenås tar upp en hel del intressanta saker, exempelvis mitt ordval. Det är också min uppfattning att man kan uttrycka sig annorlunda. Jag uttrycker mig också annorlunda i en del direktiv till andra kommittéer. Det framgår nog där att jag har samma uppfattning som Lena Klevenås när det gäller vad som är centralt i debatten.

Men låt mig gå över till lärarfrågan. I mitt svar påpekar jag att lärarrollen kan komma att påverkas och att vi kanske måste titta över den extra med anledning av de resultat som kommer fram i grupperna. I det sammanhanget vill jag säga till Margareta Israelsson att det är självklart att förskolelärarutbildning hänger ihop med lärarutbildning. Enligt min uppfattning finns det inga fasta gränser utan de hänger ihop. Men det är för tidigt för min del att i dag säga vad man precis bör göra.

Jag tror att Alingsås modell med handledare är bra när det gäller lärarfrågan och när det gäller detta med teknik och flickor. Det är många fördelar förenade med att äldre elever lär yngre i olika avseenden. Man överbryggar ett avstånd mellan barn och vuxna som i många sammanhang kan vara svårt att överbrygga. Det har visat sig särskilt svårt när det gäller kvinnliga elever och äldre manliga lärare i tekniska ämnen.

Det här är också en bra pedagogik när det gäller de tekniskt begåvade och intresserade eleverna som är något äldre. Man kan tänka sig att den mycket tekniskt inriktade ungdom som söker den här typen av utbildning, genom att möta många barn som är litet allmänt ljumt intresserade och genom att tvingas förklara vad man håller på med, faktiskt utvecklar kompetenser som annars skulle slumra till när man går den här tekniska utbildningen. Jag tror alltså att det är utmärkt.

Däremot skulle jag aldrig ställa handledare och den typen av verksamhet i motsatsställning till kunniga och kompetenta lärare. Vi har målat in oss i ett hörn när det gäller tekniska ämnen – det kan jag hålla med om. Och det tycks finnas specifika svårigheter här. Men det är oerhört viktigt att vi har bra lärarutbildningar. Självfallet skall tekniskt kunniga människor från arbetslivet utnyttjas i det arbete som vi har framför oss. Arbetslösa civilingenjörer kan säkert göra mycket gott.

Jag vill bara påpeka att ett av de skäl till att vi i regeringen lade fram ett förslag om ny parallell lärarutbildning var att vi ville ge människor med andra erfarenheter möjlighet till att komplettera sin utbildning med de kunskaper som man faktiskt får i en lärarutbildning. Jag tror nämligen att viss

pedagogik och annat är bra att ha när man står i katedern med elever i klassrummet.

Teknik finns naturligtvis också i dag, som Lena Klevenås påpekar, i låg- och mellanstadiet. Jag vågar dock påstå – utan någon tydlig forskarrapport – att de lärare som engagerat och frimodigt tar sig an detta i de lägre årskurserna är få. Jag tror att många lärare på låg- och mellanstadiet känner osäkerhet och rädsla för detta, bl.a. därför att de till övervägande del är kvinnor.

Jag önskar att vi kunde komma dithän att det för den som tänker sig att bli lärare vore lika självklart att välja det naturvetenskapliga programmet i gymnasiet, som att välja det samhällsvetenskapliga. Jag skulle önska att fler elever läste naturvetenskapliga och tekniska ämnen, därför att de tänker sig en framtid som lärare i skolan. Det är sorgligt att man så tidigt tror att det bara är humanistiska och samhällsvetenskapliga ämnen som gäller för att kunna fungera som lärare i grundskolan – så är det naturligtvis inte.

Vi har inte på regeringsnivå diskuterat barnomsorg och förskola särskilt ingående. Det kan jag inte påstå. I slutsatsen som drogs i samband med att vi skrev direktiven till Läroplanskommittén påpekade vi att intresset för teknik ligger tidigare i tiden för flickor än för pojkar – tror forskarna i alla fall. Forskare är ju aldrig säkra. Det är bara politiker som är det. Tankarna finns, och jag tror att det framöver kommer att finnas anledning att ännu mer fundera kring hur det arbetas i förskolan, i synnerhet som vi diskuterar flexibel skolstart och tidigare förskoleträning. Det kommer alltså att finnas stor anledning att diskutera innehållet både i förskoleläraryrket och i verksamheten som skall bedrivas inom barnomsorgen. Mitt besked i dag är att jag ser utbildning för förskolelärare och lärare som en helhet. Innehållet i dessa utbildningar kommer att behöva ses över så småningom, det är alldeles klart.

Anf. 32 LENA KLEVENÅS (s):

Herr talman! Jag delar statsrådets uppfattning att det är verkligen sorgligt att så få lärare söker sig till NO-utbildningen på Lärarhögskolan, i synnerhet när det gäller de s.k. tidigare-lärarna. Det beror säkert på att det är väldigt många kvinnor som utbildar sig till den här typen av lärare.

Vårt behov av att ändra detta är ju mycket stort, inte bara därför att Sverige skall fortsätta att vara en industrination utan också därför att många av de problem som vi har måste lösas på andra tekniska sätt. Det är då beklagligt att kvinnors erfarenheter, sätt att tänka på och sätt att söka lösningar på inte kommer in i lösningen av miljöproblem, husbyggen, osv. Vi har fått en mängd tekniska lösningar som inte passar människor särskilt bra.

Jag önskar att vi kunde locka flickor till att utbilda sig i teknik. Vi skulle kanske använda ett annat ord. Teknik låter som om det handlar om smutsiga maskiner. Men om flickor förstod att man med teknik kan lösa det som även de vill uppnå, nämligen bra möjligheter för människor att leva, barns överlevnad och bevarandet av miljö och natur, skulle en lust hos flickor väckas att ägna sig åt teknik.

Jag återkommer till frågan: Vad är kompetens? Det kan inte vara det samma som en medelålders man med teoretiska kunskaper på pappret, utan det måste vara en förmedlande länk av människor med förmågan att förmedla lust, intresse och nyfikenhet på dessa ämnen, dvs. att tankar väcks

Prot. 1992/93:68
25 februari 1993

*Svar på
interpellationer*

att man som flicka, kvinna, behövs och kan få förändra samhället utifrån en kvinnlig utgångspunkt med mer mänsklig inriktning.

Marianne Andersson säger att man bör göra tekniken mer flicktillvänd. Jag tycker det är fel att säga så. Men man måste ge flickorna en insikt om att de verkligen behövs i arbetet att rätta till framför allt miljöproblemen, dvs. att göra produktionen kretsloppsanpassad. Ämnet miljö och teknik måste alltså få ett bättre innehåll. Jag tror att om flickor medverkade mer får det ett annorlunda innehåll, bl.a. när det gäller produktionen. Det är därför oerhört viktigt att ta bort denna rädsla och i stället inbjuda flickor att studera detta ämne.

Det är beklagligt att man inte har kunnat organisera skolan mer praktiskt och att regeringen nu vill ta bort praktiska och estetiska ämnen. Skolan måste ju ordnas så att den är miljö- och teknikvänlig. Då kan man inte ta bort möjligheten för eleverna att tillämpa tekniken.

Anf. 33 MARIANNE ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag håller med om att det inte får bli ett motsatsförhållande mellan handledare och kompetenta lärare. Men problemet som vi har diskuterat är att det i dag inte finns kompetenta lärare i tillräcklig mängd.

De unga handledarna är mycket till för att väcka intresset för teknik. Det är så man måste börja. I Alingsås väcker man detta intresse i grundskolan – hos de unga eleverna. På den punkten tror jag att man i Alingsås är oöverträffad. Det handlar här om fritidskurser. Naturligtvis kan dessa handledare var med även vid undervisningen. Jag tror att det skulle innebära en vinst, men självfallet behövs kompetenta lärare.

En bieffekt av verksamheten med unga handledare är att det kan skapas intresse för undervisningen, och att det kanske är där som man kan hämta de fina, intresserade och kompetenta lärare inom det här området som saknas i dag. Det kan alltså bli en dubbel effekt. Jag pratade med en del av flickorna i Alingsås, och det verkade som om några var på väg åt det hållet. Det känns mycket positivt.

Teknik är så mycket. Det är ingen motsats mellan teknik och arbete med människor och miljö. Sjukvården är teknikintensiv. Arbetet med att lösa miljöproblemen handlar mycket om teknik och naturvetenskap, som Lena Klevenås sade. Inte minst hushållet är oerhört teknikintensivt, liksom en lång rad andra områden i vår vardag. Det gäller att få insikt om att vi kan förstå den teknik som omger oss, att vi kan hantera och sköta den, inte känna oss främmande inför den.

Vi är egentligen överens om alltihop, och det är bara vägarna, hur man skall nå målet, som kan diskuteras.

Anf. 34 MARGARETA ISRAELSSON (s):

Herr talman! Liksom skolministern kan jag inte säga om det är sant att flickornas intresse väcks tidigt. Men min dotter, som är snart två år, är den största teknikfantasten i vår familj. Det är hon som tänder lampor och sätter på spisen, och alla knappar som går att trycka på intresserar henne.

Därmed är jag tillbaka till diskussionen om förskolan, och det gläder mig

att skolministern uttrycker intresse för de här frågorna. Jag förstår självfallet att det är svårt.

Prot. 1992/93:68
25 februari 1993

Det sker ändå en del arbete ute på de högskolor där de här utbildningslinjerna finns. Jag tycker själv att det är viktigt att man använder möjligheterna att samverka. Vid Högskolan i Eskilstuna/Västerås, som nu kommer att kallas Högskolan i Mälardalen, arbetar man tillsammans mellan de olika fakulteterna. I det nybygge som regeringen glädjande nog nu har beviljat, kommer man också att sambygga lokaler, för att kunna utnyttja teknikkunnandet i civilingenjörsutbildningen också i förskollärarytbildningen. Man kommer att göra gemensamma examensarbeten, för att flickorna – det är i huvudsak flickor som går dessa utbildningar – skall ha med det ut i verksamheten i barnomsorgen. Jag tycker att det är mycket bra.

*Svar på
interpellationer*

Det som är beklämmande är att utbildningen läggs ner, när det nu äntligen blir möjligt att bygga de här salarna. Man måste naturligtvis dra ner på utbildningar, men det är synd att inte ta till vara ett kunnande som har byggts upp.

Jag hoppas att det engagemang som skolministern har uttryckt ändå betyder att det arbetas vidare på det här området. Jag tror att ordet "tidigt" har en stor betydelse i sammanhanget.

Anf. 35 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Jag är oerhört tacksam för att en felaktighet som sprids i samhället togs upp även här. Regeringen vill inte ta bort några praktiska eller estetiska ämnen. Det finns ett förslag från en kommitté, där inga politiker har ingått, som vi inte har tagit ställning till ännu. Vi håller på att gå igenom remissinstansernas svar.

Låt mig gå tillbaka till frågan om kvinnor och teknik. Jag tror att det handlar mycket om hur vi använder orden, och därför var det olyckligt att jag uttryckte mig litet dumt i inledningen.

Min uppfattning är att ett av problemen, som gör att det är svårt att få kvinnor intresserade av teknik, är att vi kvinnor pratar annorlunda än män. Jag träffade en gång en man som bjöd mig på mat som han hade lagat, och när jag hade synpunkter på såsen sade han att den var tekniskt fulländad. Jag kommer ihåg det, därför att jag fattade inte vad han menade. Han ansåg alltså att det var fråga om teknik; han hade följt receptet och kombinerat ihop det hela. Jag skulle som kvinna aldrig komma på idén att använda ett sådant sätt att uttrycka detta på. Många gånger kan män och kvinnor alltså inte mötas.

En hel del av typiskt kvinnliga verksamheter är också oerhört komplicerade och obegripliga för män. Ta sömnadskonstruktion t.ex.! Försök få en man att sy en kavaj eller en krage! Då inser vi snabbt att det är fråga om teknik i den högre skolan.

Det handlar naturligtvis om att definiera och synliggöra vad teknik är. Jag tror att vi måste hitta ett sätt att arbeta med barn, som uppmuntrar påhittighet och kreativitet och som ger utrymme för att konkretisera abstrakt kunskap.

Om man nu är misstänksam mot regeringens inställning vad gäller estetiska och praktiska ämnen – det är många som är det, inte bara en del social-

demokrater – vill jag gärna säga att vi redan i direktiven påpekade att vi vill ha ett elevaktivt arbetssätt, att eleven är den som skaffar sig kunskaperna och också måste ha möjlighet att pröva sina kunskaper. Jag kommer envist att framhärda i detta. Jag tror att man i varje typ av ämne, inte bara i en del, måste få vara påhittig. Det är ett sätt att lägga grunden för teknik och att bygga bort den rädsla som finns när man kommer på en hög nivå.

När det sedan gäller detta att samverka på olika nivåer, vill jag återigen nämna det arbete som AnnMarie Israelsson skall leda. Vi tittar på olika typer av kunskapscentra som finns i dag, där man utnyttjar lokaliteter, utställningar och aktiviteter för små barn, litet större barn och äldre barn. Faktum är att man även som vuxen, om man går på Teknikens Hus eller Teknikstugan i Alingsås – som i sig är mycket olika – kan få aha-upplevelser.

Jag kan avslöja att en av de roligaste saker som jag har gjort i år, var när jag uppe i Luleå äntligen fick se hur ett hus ser ut inne i väggarna. Det har jag aldrig tidigare fått se. Man kan nämligen öppna väggarna och se hur tätningar och lister m.m. fogas samman, till ett vanligt, enkelt hus.

Jag tror att det går att ta bort mycket av rädslan, men det kostar rätt mycket och det är svårt att visa det. Vi har inte så mycket resurser att vi kan bygga in detta i varje skola. Därför är den här typen av kraftsamling i form av kunskapscentra mycket bra. De kan användas både för lärarutbildning och för barn från dagis m.fl. Jag hoppas verkligen att den här gruppen kommer att peka på många sådana exempel och på att man kan åstadkomma mycket med ganska små ekonomiska insatser, så att de idéerna kan spridas.

Jag tror att vi är helt överens om vart vi skall gå i det här arbetet. Jag tror också att vi har haft tillräckligt med "backlash" när det gäller satsningar på att få flera flickor intresserade av teknik. Ser vi tillbaka på 60- och 70-talet, är det bara att konstatera att det inte blev som vi trodde. Nu har vi bytt utgångspunkt, och vi tror inte längre att flickorna skall vara strömlinjeformade efter ett manligt tänkande, utan det gäller att både ge och ta. Vi har en del idéer om vad man kan göra.

Det är viktigt med uthållighet, att vi med kraft på en rad olika vägar försöker ta steg framåt och definiera program och insatser på ett sådant sätt att även kvinnor känner att detta berör dem och inte bara är något som andra vill att de skall förändra eller åstadkomma litet tekniskt. Det handlar om en syn på utvecklingen.

Anf. 36 LENA KLEVENÅS (s):

Herr talman! Jag är mycket glad, om det är så att regeringen inte har för avsikt att minska tiden för praktiska och estetiska ämnen. Jag vet att det är ett förslag från en kommitté, och jag uttryckte mig slarvigt tidigare. Om statsrådet menar att avsikten är att uppmuntra påhittighet och att befrämja ett elevaktivt arbetssätt, är det oerhört glädjande. Vi har inte olika uppfattningar om det.

Vad jag är litet orolig för är de tendenser som jag ser i det här förslaget – visserligen från en kommitté – som innebär att de här ämnena skall dras ned. Ett annat förslag som jag inte riktigt tycker om är att N- och SO-ämnena skall splittras upp i de gamla ämnena. Det svarar inte riktigt mot flickors behov av helhetssyn.

Jag vill säga något, som en av eldsjälarna på teknikstugan i Alingsås brukar säga, om lärare och kompetens: Man skall komma ihåg att lärare inte bara skall vara undervisare – kanske inte ens i första hand – utan också skapa av goda inlärningssituationer.

Om lärare i kraft av sina teoretiska kunskaper kan inse sina begränsningar som förmedlare och utnyttja elever som handledare, tyder det på en mycket hög kompetens, som man skall uppmuntra.

Jag tror att jag i mitt första inlägg glömde att tala om att jag är mycket glad åt alla seminarier som statsrådet planerar. Det är mycket positivt. Jag hoppas verkligen att detta skall leda fram till kloka beslut och till att vi kommer att kunna uppmuntra flickor till att studera teknik på olika områden och bli goda lärare. Jag hoppas också att deras inflytande, när de blir fler på teknikområdet – eventuellt också på miljöområdet –, kommer att leda till att vi får kunnigare medborgare, klokare politiker samt bättre tekniker och konstruktörer, så att vi kan skapa en hållbarare framtid.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 14.21 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.30, då regeringsinformationen skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.30.

8 § Information från regeringen om aviserad proposition om företagshälsovård

Anf. 37 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Våren 1992 tillkallade jag en särskild utredare för att se över företagshälsovårdens organisation och finansiering. Utredningen var föranledd av riksdagens beslut våren 1992 om en avveckling av det generella statsbidraget till företagshälsovården fr.o.m. den 1 januari 1993.

Utredaren har avslutat sitt arbete och överlämnade i oktober 1992 sitt betänkande. Betänkandet har remissbehandlats. Utredaren presenterar två olika förslag till hur företagshälsovårdsfrågorna kan hanteras i framtiden.

Huvudalternativet innebär att företagshälsovården avregleras. Förutsättningen för att detta förslag skall kunna genomföras är enligt utredaren att avtal om företagshälsovård träffas för stora delar av arbetsmarknaden. Detta är också nödvändigt om Sverige skall kunna uppfylla sina förpliktelser enligt ILO-konventionen om företagshälsovård. Om inte avtal träffas för stora delar av arbetsmarknaden anger utredaren ett alternativt förslag som innebär lagreglering av en i princip obligatorisk företagshälsovård.

Flertalet remissinstanser, däribland parterna på arbetsmarknaden, delar utredarens uppfattning om det önskvärda i att företagshälsovården i första hand regleras genom avtal mellan arbetsmarknadens parter. Även jag delar denna uppfattning.

Jag kan emellertid konstatera att avtal om företagshälsovård i dag saknas för stora delar av arbetsmarknaden. Avtal om företagshälsovård finns med några få undantag endast inom den statliga sektorn. Den privata arbetsmarknaden saknar i dag i hög utsträckning arbetsmiljöavtal, dvs. avtal där företagshälsovården regleras. Inom flera av SAF:s arbetsgivarförbund har överläggningar med arbetstagarparten inletts i syfte att nå en gemensam syn på företagshälsovården och arbetsmiljöverksamheten i företagen. Avtal om företagshälsovård har också träffats inom några branscher.

På den kommunala sidan pågår förhandling om företagshälsovården mellan kommun- och landstingsförbunden och berörda arbetstagarorganisationer. Statens arbetsgivarverk och de fackliga organisationerna inom den statliga sektorn träffade i november 1991 ett nytt avtal om företagshälsovården, som trädde i kraft den 1 juli 1992.

Jag kan således konstatera att förhandlingar pågår mellan arbetsmarknadens parter inom såväl den privata som den kommunala sektorn om en avtalsreglering av företagshälsovården. Innan jag tar initiativ till ett förslag till riksdagen vill jag avvakta resultatet av dessa förhandlingar. Jag avser därför inte att under våren förelägga riksdagen den aviserade propositionen om företagshälsovård.

Anf. 38 BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Jag tackar för informationen, även om den på många sätt var nedslående. Sedan riksdagen sade nej till vårt förslag om att lagstifta om skyldighet att stå för företagshälsovården rustas den i praktiken ner på många håll i landet.

Det är från både mänsklig och samhällsekonomisk synpunkt angeläget att vi förstärker i stället för att rusta ner. Vi socialdemokrater har i en partimotion till årets riksdag fört fram ett samlat program för en satsning på aktiva, förebyggande och rehabiliterande insatser. En viktig punkt i detta program är att vi inom ramen för den nya socialförsäkringen, som arbetsmarknadens parter har ansvaret för, skall bygga upp en försäkringsfinansierad arbetshälsovård, där man gifter ihop en utvecklad företagshälsovård, arbetsmiljöinsatser och den nya försäkringen som köper insatserna.

Vi vill vidare att man inom ramen för den försäkringen skulle kunna stå för en enklare medicinsk och yrkesmässig rehabilitering. Vi vill att man skall kunna ge stöd till arbetsmiljöförbättringar och pröva ett stöd med differentierade avgifter som premierar den som gör bra saker. Vi föreslår ett riktat program mot ohälsa genom insatser mot de stora arbetsjukdomarna, inte minst belastningsskadorna, och de mest utsatta arbetsplatserna och orterna. Vi vill ha en försöksverksamhet med samordning av samhällets lokala förebyggande och rehabiliterande insatser, där hälso- och sjukvård, sjukförsäkring, socialtjänst, vuxenutbildning, arbetsmarknadspolitik och den utvecklade företagshälsovården skulle samverka. Detta menar vi borde komma i gång genast, och det borde också tas med i det arbete som vi kom överens

om skulle utföras i en parlamentarisk beredning för att se över hur den nya försäkringen skall fungera i framtiden. Vi anser att det enda säkra sättet att både minska mänskligt lidande och få ned kostnaderna långsiktigt är att man får i gång ett sådant här arbete.

Jag vill fråga arbetsmarknadsministern varför regeringen över huvud taget inte har velat närma sig oss för diskussioner kring de här frågorna. Kan Börje Hörnlund nu utlova större intresse och engagemang från regeringens sida för att ta upp en sådan diskussion och se till att konkreta insatser görs?

Jag vill också peka på det förslag som Gerhard Larsson tog upp häromdagen i en tidningsartikel, inte minst med anledning av det starkt ökande antalet förtidspensioner. Jag menar att det finns anledning att ta ett samlat grepp över de insatser som behövs inom arbetsmarknadspolitik, hälso- och sjukvård, företagshälsovård och socialpolitik för att komma till rätta med de mycket stora problem vi har. Det gäller både enskilda människor, som drabbas av sjukdomar och skador, och ekonomin i de stora systemen.

Anf. 39 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Jag är inte beredd att nu ta en totaldebatt om hela det sociala fältet. Jag konstaterar bara att problemen när det gäller företagshälsovården och arbetsmiljövården är helt olika beroende på om man jobbar på ett statligt kontor eller i en tung stålindustri. Alla parter på arbetsmarknaden förordrar att man tillsammans resonerar fram förutsättningarna för de olika branscherna i ett arbetsmiljööavtal. Arbetsgivare och arbetstagare är eniga om att sätta sig ned och göra detta. Jag vill därför ge dem chansen. Jag förutsätter att det här klaras senast under denna vår.

På mitt departement har jag en färdigskriven proposition, där det lagstiftas om företagshälsovården, för det fall att de inte klarar av denna förhandlingsomgång.

När det i övrigt gäller frågan om samråd skall statsrådsberedningen samråda med socialdemokraterna. I en frågestånd i föregående vecka hörde jag själv statsminister Bildt säga att det är på gång nu.

Anf. 40 BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! I det program som vi har lagt fram inryms det här hänsynstagandet till att förhållandena är olika på olika typer av arbetsplatser. Vi talar om att göra branschvisa satsingar för att komma till rätta med viktiga arbetsmiljöproblem och arbetssjukdomar. Vi talar om partssammansatta rehabiliteringskommittéer på varje arbetsplats. Det finns inget skäl till att arbetsmarknadsministern, sjukvårdsministern eller socialministern inte skulle kunna svara på frågor om sin del av ansvaret. Sedan var det ju så att jag fann anledning att be statsministern uttolka uttrycket "inom kort", som man har använt för att hålla frågan ifrån sig på olika håll.

Min förnyade fråga till Börje Hörnlund är: Vad är Börje Hörnlund som arbetsmarknadsminister beredd att bidra aktivt med på detta område?

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Propositionerna

1992/93:121 En lag om byggförsäkring

1992/93:172 Anslag till Boverket och den regionala administrationen av statens stöd för bostadsfinansiering, m.m.

1992/93:173 En Barnombudsman, m.m.

1992/93:178 Vissa socialförsäkringsfrågor

1992/93:182 Anslag för budgetåret 1993/94 till Statistiska centralbyrån

1992/93:183 Vissa frågor rörande jordbruket och trädgårdsnäringen

1992/93:184 Vissa fiskefrågor

Motionerna

med anledning av prop. 1992/93:163 Ändrad valkretsindelning i Malmöhus län

1992/93:K24 av Knut Wachtmeister och Bertil Persson (m)

1992/93:K25 av Rolf L Nilson m.fl. (v)

10 § Anmälan om interpellation

Anmälades att följande interpellation framställts

den 24 februari

1992/93:90 av *Sten Andersson* i Malmö (m) till statsrådet Reidunn Laurén om personval:

De politiska partierna verkar nu vara överens om ett personvalsinslag i de allmänna valen. Detta är en betydande förändring, men har i stort inte föregåtts av någon debatt. Dessutom verkar medborgarnas intresse för personval vara i avtagande. T.ex. en någon månad gammal TEMO-undersökning visar att intresset för personval sedan 1990 till 1992 minskat från 41 till 25 %.

Förespråkarna för personval brukar som huvudargument hävda att man vill öka intresset och engagemanget för politik. Det bästa och enda sättet att mäta nivån på detta är att jämföra valdeltagandet i olika länder. En sådan jämförelse visar generellt sett att valdeltagandet i Sverige är högre än i de många länder där personvalsinslaget är markant. Baserat på utländska erfarenheter kan det inte uteslutas att personer med egna stora ekonomiska resurser, extern ekonomisk uppbackning och "rätt" kontakter vid personval erhåller fördelar av detta.

Undertecknad har inget emot förändringar, men det är min bestämda uppfattning att sådana skall grundas på goda erfarenheter. Sådana är enligt min åsikt svåra att finna bland de argument vilka förespråkar personval.

Är statsrådet beredd redovisa skälen till ändringar i vallagen, vilka innebär en övergång till personvalsinslag?

Är statsrådet beredd dokumentera fördelar med personval jämfört med det sedan länge etablerade partivalssystemet?

Prot. 1992/93:68
25 februari 1993

11 § Anmälan om frågor

Anmälades att följande frågor framställts

den 23 februari

1992/93:414 av *Berith Eriksson* (v) till jordbruksministern om nöutfodring av renar:

Även denna vinter har väderleksförhållandena, med växelvis tö och kall väderlek inneburit att en kraftig isskorpa har bildats på renbetesmarkerna. Detta extrema förhållande har gjort det omöjligt för renarna att nå betet.

På många håll är därför nöutfodring nödvändig. Medel för katastrofskadeskyddet kommer från anslaget – främjande av rennäringen – ett anslag som även skall täcka en rad andra poster.

Nu är pengarna under denna anslagspost slut och jag vill fråga ministern om regeringen kommer att tillföra ytterligare medel för nöutfodringen.

den 24 februari

1992/93:415 av *Ulrica Messing* (s) till civilministern om barn och ungdomars situation i lågkonjunkturen:

Flera rapporter under de senaste månaderna visar att barn och ungdomar är de stora förlorarna i lågkonjunkturen.

Vid besparingar inom barnomsorg, skola, fritid och förebyggande arbete mot drogmisbruk är det dessa grupper som drabbas. Det är allvarliga rapporter man fått läsa om.

Hur avser ungdomsministern Inger Davidson bemöta dessa trender och problem?

1992/93:416 av *Ulrica Messing* (s) till kommunikationsministern om Interrailkortet:

Att resa är ett uppskattat och effektivt sätt att lära sig om andra länder, människor och kulturer. Det berikar oss som människor och skapar ofta en längtan efter att se och lära ännu mera.

För oss ungdomar är Interrailkortet ett uppskattat färdssätt till ett billigt pris. Genom Interrailkortet erbjuds vi att under fyra veckor resa runt i så många länder vi bara orkar och vill.

Inför sommaren som närmar sig är ännu inget klart kring Interrailkortets vara eller inte vara. Det har under den senaste tiden ifrågasatts av några länder, och många unga väntar nu på ett besked inför sommaren.

Prot. 1992/93:68
25 februari 1993

Min fråga till civilminister Inger Davidsson är därför om Interrailkortet kommer att finnas kvar och vad ministern själv gör för att påverka arbetet.

12 § Kammaren åtskildes kl. 14.41.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 7 § anf. 31 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Prot. 1992/93:68
25 februari 1993

Torsdagen den 25 februari

1 § Avsägelse	1
2 § Anmälan om kompletteringsval till lagutskottet	1
3 § Justering av protokoll	1
4 § Hänvisning av ärende till utskott	1
5 § Svar på interpellation 1992/93:71 om barnomsorgen m.m.	2
Socialminister Bengt Westerberg (fp)	
Eva Zetterberg (v)	
Sylvia Lindgren (s)	
Chatrine Pålsson (kds)	
6 § Svar på interpellation 1992/93:73 om Arlandabanan	17
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)	
Ines Uusmann (s)	
Gunnar Thollander (s)	
Axel Andersson (s)	
Göran Magnusson (s)	
Maj-Lis Lööv (s)	
7 § Svar på interpellation 1992/93:75 om åtgärder för att öka intresset för teknik bland flickor	27
Statsrådet Beatrice Ask (m)	
Lena Klevenås (s)	
Marianne Andersson (c)	
Margareta Israelsson (s)	
Ajournering	37
Återupptagna förhandlingar	37
8 § Information från regeringen om aviserad proposition om före- tagshälsovård	37
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)	
Birgitta Dahl (s)	
9 § Bordläggning	40
10 § Anmälan om interpellation	
1992/93:90 av Sten Andersson i Malmö (m) om personval. .	40
11 § Anmälan om frågor	
1992/93:414 av Berith Eriksson (v) om nödutfodring av renar	41
1992/93:415 av Ulrica Messing (s) om barn och ungdomars si- tuation i lågkonjunkturen	41
1992/93:416 av Ulrica Messing (s) om Interrailkortet	41

